

DHGL
5700

ut prosim

EX LIBRIS
B.V. FRIEDLANDER

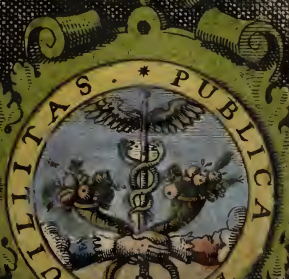
n

JACOBI BORNITII
EMBLEMATA
ETHICOPOLITICA
*Ingenuâ atque eruditâ interpreta-
tione nunc primùm illu-
strata*
Per
M. Nicolaum Meerfelde re.
M O G V N T I Æ,
Stumpt. LVD. BOVRGEAT
Bibliopolæ Academici.
M. DC. LXIX.

JACOBI BORNITII
EMBLEMATUM
SYLLOGE PRIMA.

I.

*Est Deus, esse suum, noscendus Trinus & unus;
Prende fide, humanâ quod ratione nequis.*

**Daß Gott im Wesen eins und drey:
Der Glaub begreiff kein Phantasien.**

DEUM

I.

DEUM esse TRIUNUM Christianá veritate profiteamur, & cuncti in Baptismate confessi sumus ac vovimus. Attestatur id Christus, Matth. 28. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et S. Joannes 1. Joan. v. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* Tres sunt personæ, non una; ideoq; distinguimus, sed unam ab aliâ non separamus. Patri attribuitur Potentia, Filio Sapientiâ, Spiritui Sancto amor & bonitas. O Pater, ô Fili, ô Spiritus Sancte! Unusquisq; vestrum Potens est, imò Omnipotens. Unusquisq; Sapiens, imò ipsa Sapiencia. Unusquisq; Bonus, imò ipsa Bonitas. A Vobis sunt omnia, per Vos omnia, in Vobis omnia. Imò à Te, per Te, in Te (quia una sola es Divinitas, ô SS. TRINITAS) sunt omnia. Attestatur David Psal. 85. *Tues Deus solus.* Et Ecclesiasticus 1. *Vnus est altissimus Creator omnipotens, & metuendus nimis. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo &c. & hi tres unum sunt.* 1. Joan. v.

Sed quid Solem intuemur? Si sapimus, oculos claudemus. Fides Talpa fit, oportet. Nimirum non posse in parvulam fossam exonerari Oceanum, Augustine docuisti. Manu tamen non semel ad tanta mysteria nos duxit Cœlum,

I I.

*In Domino sumus & nos vivimus, atq; movemur,
Spiritus hic radius omnia Lucis agit.*

**Von Gott das Wesen vnd das Leben
Ist aller Ding vnd das Bewegn.**

A DEO

I I.

ADEO omnia, sine labore, sine difficultate, sine resistētia. Creavit omnia, cōservat, & ab illo omnia pendēt, atq; in nihilum redirent, sine ejus manu sustentante. Omnia egent ejus potentiā; quia sine illa nec Sol lucere, nec ignis calefacere; nec homo se posset movere: Et cū homo, Cælum, Sol, Angeli ex nihilo sint, nec actionem, nec motum, nec stabilitatem habent sine illo; *Omnia portat verbo virtutis sue*, inquit Apostolus Hebr. 1. 11. quia sc. nutu & potentiā sustentat totum pondus creaturarum; quasi Atlas mundi, simul movens, moderans, ac gubernans omnia. Est Deus quasi Currus portans totum mundum, & sustentans omnes creaturas, quæ alioquin redirent in nihilum; Ipse quoque simul est Auriga, currui præsidens, movens & gubernans tum per se, tum per Angelos; quia eorum ministerio rotas hujus currus movet, regitq; per eas gyrans Cœlos, tempora, resq; omnes fortiter ac suaviter disponens.

III.

*Laetatur mundi medijs Ecclesia in undis:
Sed tamen in portum ducit agetq; Deus.*

**Die Kirch treibt hin und her der Nord/
So doch Gott fährt zur Ruh und Pfordt.**

FIDES

III.

FIDES Christiana & Ecclesia Catholica innumeras passa est persecutiones, non solum hæreticorum plurimorum, qui conati sunt diversimodè destruere fidem Catholicam, sed maximè passa est tribulationes & persecutiones à Tyrannis, Infidelib⁹, Regibus & Imperatoribus, non uno solum, vel duobus, sed plurimis, & per universum orbem, ut à Nerone, Domitiano, Trajano, Antonio, Severo, Galeno, Juliano, Decio, Valeriano, Diocletiano, Maximiano, Maxentio, & aliis multis, & tamen nunquam potuit prosterni, licet, persecutiones habuerit non solum in temporalibus, sed & in spiritualibus. Enim verò fuere, qui non modò verbis, sed & sanguine usq; ad mortem eam defendere voluerunt. Tantò autem magis præclara extitere fidei nostræ testimonia, quantò innumerabiles penè Martyres pro ipsâ sanguinem fuderunt. Ait enim Hieronimus in Prologo Martyrologii, quod nullus in Anno dies, exceptis Calendis, in quò non possit Ecclesia Festum 5000. Martyrum celebrare; Et hoc valdè mirabile fuit, quod in toto terrarum orbe, tanta hominum multitudo, pro eo, quem nunquam viderant, tantis se cruciatibus exponeret, ac mortem libenter sustineret; Itaq; verum:

Fluctant; ast nunquam mergitur illa ratis,

Nom

I V.

*Non venit ad Patrem, nisi quem Pater attrahat ipse;
Nostra Dei est manusubjicienda salus.*

**Niemand zu Christo JESU kömmt/
Den nicht der Vatter zeucht vnd nimbt.**

DEI

I V.

DEI in homines amorem testatur Vocatio. Qui quantus & amor Dei & honor hominis? Indigni tamen amore hoc & honore multi; Ad nuptias vocati adesse nolûere: nemo autem intravit, nisi vocotus; quia Rom. ix. *Non volentis, nec currentis; sed miserentis est DEI.* Et Joan. 6. *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.*

Magna Dei attributa hæc duo sunt: Misericordia & iudicium; Sic una in Vena aurea inerat Manna misericordix, Hebr. 9. & Virga Aaron, ad memoriã iræ in seditiones exercitæ. Pro parvulis & superbis. *Sic placitum est tibi.* Matth. xi. Crede, time; mare nemetiare; Labyrinthum inire fuge. Hoc nôris: Prædestinatio purè fit, sine intuitu meritorum; quia misericordix est actus:

At reprobatio fit intuitu peccatorum; quia iustitix est.

Cooperari autem debemus vocanti Deo. Conformãda humana voluntas cum Divina.

V.

*Ad verbi sonitum divini rarus anhelat;
Pars potior mundi delicias sequitur.*

**Viel seynd beruffn / wenig erwöhlt /
Der meiste Theil folgt Lust der Welt.**

DEUS

V.

DEUS Sacro in Elogio, se nominat Patrem familias. Hoc est nomē, quod sibi ipsi tribuit Deus, & adeò illi convenit, ut dicat Job xxxviii. *Quis est pluvia Pater? aut quis genuit stillas roris?* Omnium rerum Pater vocatur, usq; & guttæ aquæ, & roris; quia omnia creat & conservat. Non dicitur Dominus familias, quod est nomen Majestatis, sed Pater familias, ut nos confortet atq; invitet, ut libentissimè ad ejus servitium accedamus. Verùm homines adeò sunt ducibiles ad proficiscendum in vineam Sathanae, ut quamvis non vocentur, aut præmii aliquid illis promittatur, omnes illuc pergant.

Adusterinae plantationes, Sap. IV. Plantæ illegitimæ, quanquam benè agere proponunt, cum vocantem Deum, ac prædicationem audiunt, postquã tamen illinc exeunt, nihil est amplius. Sicut ova, quæ sunt in igne, sudant & à se guttas aquæ emittunt: ab igne verò separata, ut ante sicca remanent. Unum est ex signis reprobationis, quod quis prædicationes audiat, nec ex illis fructum percipiat. Affirmat id Paulus: Terra sæpè venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam oportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo: proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cujus consummatio in combustionem. Hæbr. vi.

VI.

*Patria non nobis hęc est; quærenda superne;
Hanc pete, sustuleris si grave carnis onus.*

**So dein Wandel im Himmel ist /
Deß Fleisches Bürd leg ab zurüst.**

Justus

V I.

Justus est in Patriam amor. Hunc omnibus natura in-
 vir, ut vel sanguinem pro eâ fundere dulce sit, & glorio-
 sum. Dulce etiam ac delectabile est vitâ, luce, præsen-
 tibus gaudere: verùm ad alium longè eminentiorem ho-
 mo creatus est finem, nempe ut hîc in terris Deo seruiat,
 obtemperat, colat, amet, ac tandem finita mortali hac vitâ,
 eo in Cœlis fruatur æternùm. Ne assimiletur Epicureis,
 qui Deum, ejusq; providentiam negârunt, ac libidinibus
 fuere & voluptatibus deditissimi, Horat. lib. 1. Epist. 4.
 Complures terræ filij, Struthionis instar, volare nescij,
 mentem ad superna tollere nesciunt, humi tantùm cursi-
 rant, ac per ima repunt, pressi & amore terræ ac pōdere.
 Ast in Cœlum cum S. Augustino in Soliloquio animæ, c. 21.
 elevanda mens est, dicendumq;: Si, mî Domine, pro cor-
 pore hoc ignobili & corruptibili tam magna & innumera
 beneficia præstas à Cœlo, aëre, terrâ, mari, luce ac tene-
 bris, calore & umbrâ, ventis & pluvia &c. Qualia, quæ-
 so, quàm magna & innumerabilia erunt illa bona, quæ præ-
 parasti diligentibus te in cœlesti illâ Patriâ, ubi te videbi-
 mus facie ad faciem? Si tanta nobis facis in carcere, quid
 ages in Palatio? &c. Illuc itaq; aspira, Illuc per bona o-
 peram Scalam tibi fac, ut in Cœlum conscendas.

VII.

*Quid mihi cum vanis thesauris? Nam cor ibidem
Est, ubi thesaurus, Christus, in arce Poli*

*Mein Schatz im Himmel droben ligt;
Drumb sich dahin mein Herz stets wigt.*

Aurum.

V I I.

Aurum sitiunt mortales; & propterea tanta est temporalium cura, ut patet in diversis hominum laboribus; alij namq; in Scientiis, alii in mechanicis artibus, alii in agricultura laborant.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.

Atq; idcirco Poëtarum nonnemo eleganter cecinit:

Numerus honoratur, sine nummis nullus amatur,

Nummus ubi loquitur, Tullius ipse tacet.

Verùm nihil iniquius, quàm amare pecuniam, inquit Ecclesiasticus. Et veteres dixere, nihil esse tam angusti animi, tamq; parvi, quàm amore divitias. Nihil honestius, magnificentiusq; quàm pecuniam contemnere, si non habeas, si habeas, ad beneficentiam, liberalitatemq; convertere. At complures majorem habent Marsupij curam, quàm vitæ, ut est apud Novium, de propr. rerum. 1. Dixerim ego quã vitæ æternæ, terrenis tantùm perfas & nefas inhiantes, atq; ibi Cor eorum, ubi thesaurus, dicente Christo. Enimvero in Cœlis thesaurirandum; qui id agunt, veras sibi, firmas ac nunquam perituras acquirunt divitias; nam ut canit Mantuanus:

*Est requies illic, illic aterna voluptas,
Perpetuus splendor, gaudia, risus, amor.*

Deficit

VIII.

*Deficit humanum, ne defice, quando levamen;
Nam Deus ultrà humanum suggerit unum opem.*

**Wann Menschen Rath all hat ein End,
So kombt dann Gottes Hülff behend.**

V I I I.

Spes ac fiducia in Deum nunquam est deponenda. Hujus rei in David vide admirabile exemplū 11. Reg. xlii. Job tribulationes adeò depressere, ut omnes eum ad priorem fortunam nunquam reversurum crederent, at hac eum abyssò educit Deus, sterquilinum in jubilum commutat, divitias ei multiplicat, ac centum quadraginta annos vitæ addit. Jonas, quantumlibet duplici ergastulo, ventre scil. Ceti ac Maris conclusus esset, Deus tamen ad eum penetravit, atque incolumen in littus stitit. Jonæ 111. Daniel in lacu Leonum, Regio Sigillo obsignato, versabatur, quà nemo adire præsumebat, Deus tamen eundem ingressus est, ac Prophetam in libertatem vindicavit. Dan. VI. Spes nobis hîc peregrinantibus est baculus, quo nixi sustentamur, ac viarum molestias superamus, etiam tunc, cùm gravissimæ nobis incumbunt. Illa fluctuantis animæ sacra est anchora, tutissimum salutis perfugium, quo omnes hujus vitæ, verè farentis Oceani, fluctus ridentur.

I X.

*Crede tibi noceat, nec terra, nec unda, nec ignis,
Si tibi natura Rector & Autor adest.*

*Auch über die Natur hält Gott /
Wann sonst kein Rettung ist auß Noth.*

Nihil

I X

Nihil Deo est impossibile, ac penes eum omnium locorum claves custodiantur; ingreditur ille, & egreditur, quocunq; visum fuerit. Extremis in necessitatibus suos servat, eisq; fert opem, Tres hi pueri in succensâ fornace constituti erant, flammis undiq; circumvallati, adeò, ut nullus effugio locus pateret? illa tamen omnia vis divina penetravit, atq; ipsos incendio liberavit. Dan. ii. Quomodo si rugiat Leo, & catulus Leonis super prædam suam, cum occurrerit ei multitudo Pastorum, à voce eorum non formidabit, &c. Sic protegit Dominus &c. Isai. xxxi. Ecce, quot verbis exaggerat Dominus sedulam curam, quam de fœvis suis gerit! Duabus dissimilimis rebus se confert: Famelicis Leonibus, & avibus volentibus nidos protegere; quorum alteros naturales vires fulciunt, universos timores contemnant: alteras verò intimus pullorum amor compellit, ne ulla pericula pertimescant, Leo famelicus nullâ Pastorum cohorte, nec canû latratibus deterretur, ut prædam è dentibus dimittat; Avisq; quamvis imbecillis sit, ut pullos tueatur, nullum timet periculum; amor enim vires addit, quæ sibi à natura negantur. Quibus similitudinibus voluit Dominus demonstrare, quàm securi sint servi sui, siquidem ad defensionem eorum tam supernum amorem ac potentiam habent.

V.

*Uiq; dolisq; strophas neclit sine fine Tyrannus:
Sed tragicam metam non superare valet.*

**Tyrannen wüthen eine Zeit /
Zhr Lohn ist Höll/ und Herkenleid.**

Tyran-

X.

Tyranni nec lege diriguntur, nec ratione; stat pro ratione voluntas. Hi sunt persecutionum Aquilones, Austriq; trucas. Prodit Damatus Papa, in vita S. Marcelli, solum Diocletianum brevi tempore XVII. Christianorum millia exquisitis necibus discruciasse. Eusebius de suâ prodit ætate, in Hist. Eccles. Lib. VIII. c. II. carceres omnes Christianis refertos, nec aliis locum maleficis fuisse; Ea tempestas cxxx. obsorpsit. Cætera quis fando memoret? Successerunt Hæreticorum turbines: Arianorū, Copronymi Imp. Iconoclastæ; Quis Turbo Lutherus? Quæ Furia Calvinus? Dicamné? *Nunc Cinis est, ubi Troja fuit.* At funesti fuere Tyrannorum exitus. Infelices nacti mortes sunt Hæretici.

Virg. VI. ÆN. *Discite justitiam, moniti, & non temnere Divos.*

X I.

*Quisne Aquilam excelso fore credat in aethere tutam?
Et tutum, quem alis fert Deus ipse aquila?*

**Ob Adlers Flügeln dich Gott fährt /
Daß dich kein Gefahr / noch Leid berührt.**

Majo-

X I.

MAjori semper necessitati accurrit Deus: Ut cor la-
teri adest infirmiori sinistro, & ipsi pavore palpi-
tanti sanguis affluit opitulaturus; ita Dominus.
Videntur justī, quasi quorum obliviscatur Deus: Licet
verò corpus patiatur, animam ipse gratiã roborat acre-
creat. Tangi finit corpus, at animam servat, Dei thala-
mum, eamq; dona gratiã plura, quàm Salomonis lectulum
ambiunt. Semper præsto suis adest Deus, Sennacherib
Assitiorum Rex arctissimè obsidebat Hierusalem, Et Rex
Ezechias orabat Dominum: permisitq; Deus ad extremũ
discrimen adduci Davidem & Ezechielém; & eo in arti-
culo liberat. Beatus, cujus Dominus defensor ejus Sub
umbra alarum suarum eum proteget: Itaq; si exurgat ad-
versum illum prælium, si castra erga eum consistant, non
timebit; Dominus protector vitæ ejus, à quo trepidabit?

XII.

*Tum Domino seruire tenetur Et ignis Et aether
Eripere arumnis cum uolet ille suos.*

**Auß Wasser und auß Feuers Noth
Über Vernunfft errettet Gott.**

XII.

Persequabatur Israëlitos Pharao, & ad unum omnes internecioni dare volebat: verùm tollens se Dei Angelus de nocte in columnâ ignis, de die in nubis illos columna ducebat protegebatq; Dominus, ait Regius Propheta, Protector vitæ meæ, à quo trepidabo: Custodit suos per Angelos Deus, multis periculis corpus ac vitam nostram eripiens; cum enim vita nostra variis sit obnoxia casibus ac discriminibus, ab elementis, animalibus, dæmonibus atq; hominibus, ab his hominem protegit Angelus. Immittet inquit Psalmista, Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Protectio hæc manifestè apparuit circa Tobiam, cap. vi. & xii. Apparuit & in filiis Israël, quos per varia pericula deduxit Angelus, Exod. xiii. Hinc & Judith gratias agens de hac protectione dicebat, Exod. xiii. Vivit Dominus; quia custodivit me Angelus ejus, &c. Quoties ergò vel iter, vel opus aliquod periculosum aggredimur, Angelo, tanquam protectori nos committamus, dicamusq;:

*Angele qui meus es Custos, pietate supernâ
Me tibi commissum serva, defende, gubernâ.*

XIII.

*Cor Regis in manu Dei est;
Is flectit illò, quò velit.*

*Der Menschen Hertze in Gottes Hand/
Wo er hin will / dahin ers wand.*

X I I I.

Corda Regum in manu Dei sunt, ex, quocunq; volue-
 rit, inclinât. Probos juxta cor suum, dyscolos pro
 populorum noxis evehet. In furore suo Reges con-
 sedit, & in indignatione suâ aufert. In pervicacis plebis
 flagellum Reges sublimat. Reges regnare, & conditores
 Regum justa decernere præstat. Regum baltheum dissol-
 vit, & renes eorum fune præcingit. Despectionem super
 principes effundit, & oppressos relevat. Sedes ducum su-
 perborum destruit, & mites pro eis surrogat. Consiliarios
 in stultum finem, & judices in stuporem adducit. Gentes
 multiplicat, & perdit, subversasq; in integrum restituit.
 Regum à se evektorum ministeria perpendit, & cogitatio-
 nes scrutatur. Profunda de tenebris revelat, & umbram
 mortis in lucem profert. Apostasiam Regibus, & impie-
 tatem Ducibus imperterritè exprobrat. Gentes in virgâ
 terreâ regit, & Cedros Libani confringit. Nullius perso-
 nam respicit, nullius magnitudinem veretur. Pusillum &
 grandem æqualiter curat, cuiq; pro meritis retribuit. Ju-
 dicio durissimum Rectoribus minatur, Hierusalem in
 micernis lustrat, Potentes potenter torquet, fortiores for-
 tius cruciat. Cui appropinquare, clarescere est, Quem ti-
 mere, gaudere est. Cui servire regnare est.

XIV.

*Sortes homuncio jactit:
Dei sed ad nutum cadunt.*

Die Menschen werffen zwar das Loß/
Nach Gottes willen fällt es bloß.

Sortes

XIV

Sortes ducere affolent mortales. In scripturâ sunt dispares: bonæ & malæ. De bonâ bonorum gloriatur Paulus Col. I. Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum. In hanc sortem, ut duceret idem gentes, se vocatum, ait; Actor. xxvi. Ut convertantur à tenebris ad lucem, & de potestate Sathanæ ad Deum &c. De malorum sorte malâ, Eccles. vi. inquit: Animam nequam disperdet, & deducet in sortem impiorum. Infelix fors, vanâ ac momentaneâ. Jam verò hoc etiam attende: fors bona à solo Deo est; Sortes mittuntur in sinum; sed à Domino temperantur, Proverb. xvi. Ita Dei gratia datur, cui vult prædestinator Deus. In hanc vocamur. Huic cooperandum. Similes esse debemus lapidi Abeston, de quo Plinius lib. xxxvii. cap. x. Alber. Mag. & Isid. l. xvi.

*Arcadia tellus lapidem producit Abeston:
Ferreus huic color est; natura mirapoteſtas;
Nam ſemel accenſus conceptos detinet ignes,
Extinguiq; nequit pellucens perpete flammâ.*

Tales & nos esse oportet. Semel accensu ab alto, minimè à Dei charitate,

XV.
EMBLEMATA PROFANA.

*Non mihi Religio Cordi est, sed amor regionis;
Nimirum Regio in Religione latet.*

Der Soldat list Religion
Und doch nur meint die Region.

Non

X V.

Non difficili, nec improbabili conjecturâ perspicere licet, bella nonnunquam Religionis prætextu adornari, quæ tamen eo collimant, ut Regiones prædivites per nefas occupentur. Sub palliatâ fictâq; sanctitate Lupum gestant Fel sub melle later.

Nil minùs, quam Religio eis cordi est:

Verùm eis decantatum illud convenire certum:

Nulla fides, pietasq; viris, qui castra sequuntur.

Templa resq; Deo dicatas, velut Antiochus & Heliodorus, prophanant; Sacratas Deo Virgines opprimunt; humana divinaq; jura contemnent; sed tandem, ut præfati puniuntur à Deo, ac pessimâ morte intereunt; Itaq; ruminandum eis illud Virgilij:

Discite justitiam moniti, & non temnere Divos.

XVI.

*Aëra quod lustras pedibus, lustrāvimus unos,
Nunc scipione fultus, vix solūm geto:*

*Auff deinen Stand trotz nicht so sehr /
Was du bist / bald kanst nicht sein mehr.*

Vana

XVI.

Vana est juvenus, dissoluta. Seria haud sapit, nec capit. Extollitur. Delirat. Cæca est. Senectutum minùs æstimat, contemnit. Eùm stolidus sit, sapientem se reputat. Nihil non audet. Est inconsulta juvenus. Mollis. Effera. Corona verò senum, multa prudentia. Consilium est ratio, & prudentia in senibus est. Senes itaque honorandi. Vitia, ceu Syrtes, effugiunt; nihil ad omne consortium illis commodius est, quàm Resp. atq; privatas felicissimè regere: despiciere malos impetus, ac vincere, qui animos nostros inconsultè diripiunt: & consulere juventuti, ac parcere; quid ipsi fuerint, quid tunc senserint, nondum immemores: digni denique, qui longà senectute suâ Sapientiâ fruuntur.

E

Ignis

XVII.

*Ignis aqua vires, vice mirâ, aqua concipit ignes;
Mutua natura semina quæque gerunt.*

**All Ding einander sind verwandt /
Drumb eins dem andern reicht die Hand.**

XVII.

A Junt Theologi: Quidquid potest facere causa secunda, nobiliori & altiori modo potest causa prima. Hoc præsupposito, certum est, naturam posse unam in aliam convertere substantiam; dicit enim Aristoteles: Alimentum per naturam convertitur in substantiam aliti. Virtute caloris gallinæ Orui substantia in Gallinam convertitur; Videmus quoq; terram, inter extra ignobiliorem, virtute Solis producere aurum, argentum, uniones &c. Hinc Philosophus 4. Meteor., virtute Solis terræ humiditatem converti in arbores, gramina, vinum, oleum, balsamum, ac similia. Isidorus in lib. Ethymolog. refert esse in Scotia fontem, quidquid in eum conjicitur, mox verti in lapidem. In Hybernia esse alium, si bacculus injiciatur, partem, quæ aquam tangit, in lapidem, alteram, quæ in terram figitur, verti in ferram. Alchimiſtæ, æs atque hydrargyrum in argentum purum convertunt. Si ergo Natura unam in aliam potest convertere substantiam, à fortiori Deus naturæ Author, cujus est immensa potestas, in quocunq; perfectiones altiori modo, quàm in creaturis extant.

XVIII.

*Impatiens consortis Amor: sic turturis instar,
In morte ac vitâ Tu mihi sola places.*

Die Liebe kein MitEßer dult /
Ich dir / du mir / allein seynd Huld.

XVIII.

IN recensendis mortalium affectibus, præter fas ac humanitatem foret, amoris oblivisci, qui in omnium animis, nisi prorsus barbaris, regnans, tamen quosdam vehementius suis imbuat curis, sibiq; propius addicit. Est autem blanda & irrequieta cupiditas, iis ipsis placendi, qui nobis sive fortè, sive suâ virtute, sive nostro deniq; errore placuerunt. Et is quidem, velut insidiis, ita irrepit, ut nos antè sentiamus amare, quàm instituamus de amando consilium. Neq; arduum in ipsis initiis esset excutere tantum pondus, nisi sensim, neq; sine suavitate incumbens, ita eos ipsos suis lenociniis caperet, quos affligit, præsertim in expertos, ut putent in humanum facinus fore, sibiq; omninò incommodum, si influentis mali dulcedinem à se ausint severo impèrio arcere. Hoc autem affectu, si institutio recta accesserit, nihil in mortalibus magis eximium. Consortis verò minus est patiens.

XIX.

*Quod rarum carum. Falsum est; vulgare quod extat,
Omnibus est charum; sic tibi ut Ova probant.*

**Was ist gemeiner / als ein Ey
Und doch seyn Nutz ist mancherley.**

Omnia

X I X.

OMnia chara esse, quæ rara, pleriq; autumant; Aurum arabicum, gemmas ex Indiis allatas corallia, unio- nes, margarithas, cæteraq; è secretis terræ visceri- bus, eruta, magnaq; industria conquistata extollunt, eaq; in prætio habent; quod rara sint, eaq; ab omnibus suspiciun- tur. At vulgare quidem extat Ovum; magnæ nihilominus utilitatis esse nemo negaverit. Finxere quondam Ægyptii Deum in ore ovum tenentem, ac per illud demonstrârunt, mundum ab ipso creatum. Orare itaque licet, velut olim Reges ibant Orantes.

X X.

*Innumeros numerus numeros numerabilis edit,
Cantio ceu miris fert variata modis.*

**An der Music groß Geheimuß sticht/
Daß der tausend nicht eins erblickt.**

X X.

Infinite in infinitum Musica condignè extollitur. Vocatæ sunt Nymphæ, quod Aron apud Horatium notat illo versiculo:

*Vidi docentem, credite posteri,
Nymphasq; discentes.*

A Cano Camœnæ dicuntur, ut Festus, Servius, ac Macrobius docent, Carmen suave dant Olympiades Musæ,

Musæ, quæ pedibus magnum pulsatis Olympum.

Plectra gerens Erato, saltat pede carmine vultu.

Cantus suavitate Poëtas reddunt gloria immortales, ac posteritatis memoriæ commendandos, Gloriâ & Sapientiâ animos ad cælestium contemplationem, ut autumat Fulgentius, elevant. Cantus suavitate ab omnibus plurimi æstimantur. Cantilenarum sunt Præsides. Lycurgus, & refert Plutarchus, bellici exercitationi studium Musicæ admiscuit, quo bellandi vehementia, modulatione tēperata, consonantiam convenientiamq; haberet, Musis, antequam pugnâ iniret, litans, quo & oratione, præclarâq; memoriâ digna facinora pugnantes redderet.

X X I.

Esse sum, & virum Virgo retinebit honorem;
Devirginata hunc perdidit.

*Die Ehr des Menschen Leben frist/
 Ein Mensch/ohn Ehr/ des Todtes ist.*

Inter

X X I.

INter omnes mulierum Status primatum Virginitas tenet; Undè D. Hieron. ad Nataliam: Tria præcipuè sunt genera metallorum: Ferrum, Argentum, Aurum: Ferrum est Castitas, conjugalis. Argentum vidualis. Aurum est Virginitas. Virginitas est ut Regina, Vidualitas ut Domina, Conjugalitas ut ancilla. Virginitas ut Patria, Vidualitas ut portus, Conjugalitas ut pelagus. Sicut ergo Aquila inter volucres, Lucifer inter Stellas, gemmaq; inter lapides, ita excedit matrimonium, & viduitatem Virginitas. Illa est sicut Lux Solis, viduitas sicut Lux Lunæ, matrimonium sicut Lux stellarum. Inæstimabilis Virginitas thesaurus. Nè perdas Recuperari nequit. Non potest coronari corrupta. Ut sericum est, quòd cum in lutum cecidit, nunquam perfectè abluitur.

— — — — *Veneris detergè mephytim.*

X X I I.

*Et faciles flammæ præsentî stramen ut ignem
In re concipiet: sic juvenilis amor.*

**Wann Lieb und Lieb beyammen sind/
Bald sich daher ein Feuer entzünd.**

Facili

XXII.

Facili negotio amoris impuri flammam juvenilis concipit ardor; quem cavere tamen possunt, atque aliorum exemplo etiam tenentur. Judith mulier vidua, cum ad recens connubium impelleretur, cilicium ornatu prætulit, objecitque libidini jejunium, vigiliam somno, & otio laborem, inquit Sabellicus. Anna Phanuelis filia, post septimum connubii annum, vidua facta, ad quartum usque & octogesimum castè fixit. Idem in exemplis. Essenij, populi Syriæ, vitam olim duxerunt alienam ab omni mulierum commercio, Venere abdicatâ, inquit Plin. lib. 5. c. 17. Penelope, Icarî filia, nullis procorum blandimentis, nullis pollicitationibus adduci potuit, ut, absente per viginti annos marito Ulyssæ, castitatem corrumpere; Undè Prop. lib. 3.

Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas,

Quæ terunt fastus, Icarîoti tuos.

Ovid. lib. 3. Eleg.

Penelope mansit (quamvis custodè careret)

Inter tam multos intemerata procos.

X X I I I.

*Per quod quis peccat, per idem punitur & idem;
Incidit insidias, quas alij peperit.*

Was du einem andern bößlich gönst,
Zum Lohn mit Billigkeit empfindst.

• Nemi-

X X I I I.

Nemini malum imprecari, aut vim inferre licet; in illam namq; foveam, quam aliis struxere, incidunt; Thraſius ſeu Thraſillus, quem ad exorandas à Jove pluvias, Buſirum docuiſſet hospites immolare, interfectus eſt omnium primus. Ovid. in Ibin.

*Vt qui poſt annos ſacri monſtrator iniqui,
Elicuit pluvias victima caſus aquas.*

Perillus quoq; in tauro æneo (quem ad reos torquendos excogitaverat) à Phataride combuſtus eſt. Ovid. in Ibin.

*Aere Perillao veros miterè juvencos,
Ad formam tauri conveniente ſono.*

Idem Lib. 4. de Arte amandi.

*Et Phalaris tauro violenti membri Perilli
Torruiſt, infelix imbuſt autor opus.*

Phaloris quoq; Tyrannus eodem poſteà tauro incluſus, & crematus eſt, quò alios priùs ſuffocaverat. Ovid. in Ibin.

*Vtq; ferox Phalaris, linguâ priùs enſe reſectâ,
More bovis Paphio clauſus in are gemas.*

Complura vide in Raviiſij Theatro Hiſt. ac Poëtico.

X X I V.

*Omnes res numero, mensura, aut pondere constant;
Quicquid ages, certi tramite finis agas.*

**All ding ihr Zahl/ Maß han/ vnd Gewicht.
Zum Zweck dein Sach mit Wiß anricht.**

XXIV.

IN stadio quidem omnes currunt, sed unus accipit bravi-
vium 1. Cor. 9, Margarita, quæ tanquam præmium San-
ctis proposita fuit, Christus fuit. Universi cucurrerunt,
ut illud arriperent; sed omnes juxtà fidem defuncti sunt,
non acceptis repromissionibus, sed à longè aspicientes,
Hebr. 11. Exultavit Abraham, ut videret diem Christi,
Vidit, & gavisus est, Joan. 8. Vidit quidem, sed arripe-
re non potuit. Sicut eum Jacob scilicet innixum vidit sed non
ascendit per eam. Genes. 28. Odoratus est illum Isaac,
cum dixit: Ecce odor filij mei, quasi odor agri pleni, Gen.
27. Sed gustare non potuit. Utque ad summitatem
virgæ pervenit Jacob: sed arripere haud valuit. Præcla-
rum cursum fecit Joseph, qui, ut expeditius curreret, pal-
lium reliquit, sed ad umbram solùm pervenit. Ut felix
hic cursus absolvatur, à longè ac retrò currendum, ut ad
metam, sive ultimum beatitudinis finem deveniatur. Ab
infantia currendum,

X X V.

*Tempora stultitiam gravitatem saepe vicissim;
Deposcut; prudens desipit atque sapit.*

**Der flug ist / vnd offtmals ein Thor /
Der kombt setzt in der Welt empor.**

X X V.

Interpone tuis interdum gaudia curis.

DEspere in loco dulce. Nonnulli tamen suâ in stultitiâ parùm sapientes judicati ac habiti sunt; Pphyli populi, dum Austrum ventum plùs nimio haberent invisum, ut sibi ac terræ suæ obnoxii, sumptis armis in eum hostiliter profecti sunt, ceu vivum aliquem hominem, & non rem incorpoream peterent, Herod. lib. 4. & Gell. lib. 6. cap. 11. Melitides fuit stultus ab Homero celebratus, qui eversâ jam Trojâ, venisse legitur, auxilium laturus Priamo, Lucian. apud Erasmum. Amphistides tantæ fuit stultitiæ, ut ignoraret, utro ex parente prognatus esset. Accon vetula ea laboravit delirio, ut solita sit ad speculum, suâ cum imagine, perinde ac cum aliâ muliere confabulari. Cælio authore atq; Erasmo. Itaq; abluimus Æthiopem, stultum effigere volentes sapientem, &

Parisios stolidum si quis transmittat assellum,

Si fuit hic asinus, non ibi fiet equus.

XXVI.

*Pondere te metire tuo, nec viribus exi;
Nam tibi par, vel te fortior esse potest.*

**Niemand veracht / wer er sein mag;
Ein kleiner Held oft widerwag.**

Quam.

XXVI.

QUamvis pusillus, non contemnendus hostis. Sordido sub paliolo vires latent. Exiguos masculos nullius esse valoris, æstimat mundus. Minutz sunt gemmæ: at magni æstimantur. Frumentum multiplices profert fructus; Caniculus pulcher diligitur magis, ac dilatore & capite crasso hians canis. Pisces magni non ad eò sanitati conducunt, ac Gobij. Echeneis ingentes remorari naves valet. Proverbium erat Græcis: Amens longus. Cato inquit;

*Corporis exigui vires contemnere noli;
Ingenio pollet, cum vim natura negavit.*

Licinius Calvus, orator facundissimus, Aristoteles sublimis Philosophus. aliisq; parvi erant: attamen omnium doctissimi. Gigantes famosi mortalium erant pessimi. Verum quidem natu grandiores non inepto, semper esse, ac pravos: neq; parvos meliores. Neronem suspice.

XVII.

*Ignis ait: Noli me tangere, quisquis anhelat
Exitio, praeceps spontè perire solet.*

**Wer nach Gefahr vorsehlich ringt/
Sein Ebentheür plöcklich mißlingt.**

X X V I I.

Pyrausta vermis est de specie araneorum, favis perniciosus. Volitat ad lucernas tantisper, dum combustis pereat alis. Hinc adagium: Pyraustæ gaudere gaudium: de momentaneâ ac brevi lætitiâ; namq; momentaneum, quod delectat, æternum quod cruciat. Qui semel à recto desciverit, legesq; contemnere didicerit, is postea fit ad omne improbitatis genus propensus. Si quis voluptatum imperium semel æquo animo patriatur, illum postea variarum belluarum induere formam. Neminem posse satis sibi à voluptatibus temperare, nisi divinam opem imploraverit: Quare temperans putandus est Dei amicus. Opus esse eximiâ quâdam sapientiâ, ubi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, ut inde pedem retrahere possit.

X X V I I I.

*Mens hominis latitat querendo prolice vocem;
Erumpit subito mens simulata forras.*

**Ein böser Topff sich bald verräht /
Also ein Schalk sich leicht verredt**

X X V I I I.

Inscrutabilis est hominis animus; at loquela cum facit manifestum. Loquere, ut te videam, & mendacem oportet esse memorem. Melius verò est tacere, quam malè loqui. Cohibenda est lingua. Pugiones erant prisca sic dolosè tecti, ut nulla esset suspicio latentis ferri, atque hoc vocabant Dolones. Hoc teli genus duplici fuit discrimine; aut enim nodosus validusq; fustis pugionem abscondebatur, aut flagellum aurigarium. Maro lib. 7. Æneid. mentionem facit:

Pila manu, (ævosq; gerunt in bella dolones.

His dolonibus dolosa lingua rectissimè confertur. ---
Lingua dolus tam prisco se stammate jactat, ut cum Orbem soli quatuor homines constituerent, inter eos tamen doli faber reperiretur. Narrat Poëta vetus, aurei & argentei sæculi felicitatem, sed eà transactâ

*Protinus irrupit vena peioris in ævum
Omne nefas, fugere pudor, verumq;, fidesq;,
In quorum subiere locum, fraudesq;, doliq;,
Insidiæq; & vis, & amor sceleratus habendi.*

X I X.

*Conuenit effectum causæ subolesq; parenti;
Quid mala, n̄ malus, quàm mala malaferat?*

**Wo Haut und Haar gar nicht ist gut /
Wie solt dar werden Adlich Blut?**

XXIX.

A Naturâ maligni ac nebulones rarissimè deflectunt, in omne vitiorum genus declives. Æthiopem potius abluas; ac naturam licet furcâ impuleris, tamen usq; recurret. Nullis legibus, nulla temperantur industriâ, omnibus exosi. Iustis contrarii, innocuos opprimunt. Virtutis culmen ne attingent quidem. At

Nobilitas hominis	Mens & Deitatis imago.
	Virtutum clara propago.
	Miserum relevare jacentem.
	Mentem frænare furentem.
	Naturæ jura tenere.
	Nisi turpia nulla timere.
	Terrenas temnere dotes.
	Cælestia carperè regne. Ovid. in lib. de vetulâ.

Gualterius de Castilione canit --- Nobilitas sola est, animum quæ moribus ornat.

Verum --- Degenerant homines vitiis, fiuntq; minores,

Canit Claudianus --- Virtute remotâ

Migrat in exilium nobilitatis honor.

XXX.

*Ne quem despectes, nocet & parvissimus hostis;
Panicus & terror, sepè vel error obest.*

**Eine kleine Each oft schreckt ein Mann/
Die er in Wind sonst pflegt zuschlan.**

Gall

XXX.

GAlli cantus Leones terret, fugiuntq;. Timiditas ad probitatem facta, crebrò in vitia deflectit, si enim in ignavos affectus omnine transferit, qualemcunq; securitatem amans, tunc inepta virtutibus, nec privatis aut publicis rebus utilis, in vitium, illudq; fœdissimum degenerat. Quos autem hæc imbecillitas fregit, scire, nisi cum pericula instant, idcirco est arduum, qua sibi conscii turpissimi metus, diligenter illius indicia tegunt, etiam adornatis ad audaciam verbis, & discrimina quodammodo laceffentes, cum utiq; illa absunt. Cæterum injurias, contumeliam, cladem, quam timere tam pati idonei, ad omnem speciem minantis fortunæ horrescere; neque hæc mala, quæ tantoperè metuunt, forti constantiq; studio, sed dejecto ac ignobili, declinare; virtutem singulorum atq; vim, ne quidem tentatam expertamve, supra suam timidè ducere, cunctosq; & odisse, & invitâ ingrataq; apud se veneratione mirari.

XXXI.

*Optica cum radius ad passus mille peragrat,
Et bombardarda feras e minus ic̄ta petit.*

**Nicht alles für unmöglich halt/
Was du nicht weißt und kanst nicht bald.**

Non

XXXI.

Non cuncta esse impossibilia patet in belluarum ac monstrorum domitoribus, atq; etiam in iis, qui alios à summis periculis liberarunt. Bellerophon, filius Glauco regis Corinthiorum, falso accusatus Stupri, à Stenobæa Præti Archivorum regis uxore, expositus est Chimææ triformi, quam tamen domuit. Ovid lib. 2. de Trist.

*Nam quid de tetrico referam domitore Chimæa,
Quem lethofallax hospita pena dedit?*

Alcan Sagittarius Cretensis serpentem confodit illæso filio suo, quem ille jam habebat in faucibus. Corcebus monstrum toti Peloponeso formidolosum occidit. Ovid. in Ibin.

*Quod dextra Cosæbi
Vicit, opem miseris Argolicisq; tulit.*

Difficilia itaq; factu, facilia etiam fieri posse, patet.

XX XII.

Tempore ^{cen belli} sic pacis ^{esperabo tempora} Pacis
 Belli.

Im Krieg zu hoffen ist der Fried:
 Im Fried zu fürchten ist der Krieg.

XXXII.

Natura providentia est; ut Corruptio unius sit generatio alterius, inquit Arist. Ipsa sui depaatrix, suiq; reparatrix est. Prædatrices rerum. 4. sunt qualitates sibi contrariæ; & eadem aliarum continuò genitrices, novâ exortâ re ex corruptâ priore. Ut nec pulex pereat, quin aliud indè existat. Sic omnium sunt rerum vices.

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter Æthere fulget.

Affulgente Pacis tempore, nil acceptiùs ac jucundiùs; etenim

Nulla salus bello, Pacem te poscimus omnes.

Interim dum Pax aurea nitet, de futuris forsan hostibus maturè consulendum, cavendumq;, miles conscribendus, aliæq; ad id necessariæ provisiones faciendæ; sapientum enim est prævidere futura. Undè Ægyptij virum Sapientem cum ternis finxere capitibus, quorum uno præterita, altero præsentia, tertio deniq; provideret futura.

XXXIII.

Iusto Deo sic proditor   Et autor, ad ipsum malum
Est odio ceu proditum   Unum, ferunt stipendium.

**Verräthers / und Verrätheren /
 Sind beydes Gott dem Herren Grewel.**

Tradi-

X X X I I I.

TRaditionem amo, odi traditorem. Qui tradunt, hos amo, qui tradidere, illos detestor. Plurimi fuere tales reperti, indiesq; perfidi similes conspiciuntur. Zopyrus Persa benignè à Babylonis exceptus, urbem eorum Dario prodidit. Harpagus Astyagem dominum suum prodidit Cyro Persarum regi. Jolas Alexandri pincerna Dominum suum veneno suffocavit. Ulysses Calypso nymphum, cujus hospitio septem annos fuerat usus, fide violatâ deseruit. Propert. lib. 2.

*Sic a Dulichio juvene est elusa Calypso,
Vidit amatorem pandere vela suum.*

Cleomenes Spartanus Argivos, induciarum fiducia confopitos, noctu invadens, alios contrucidavit, alios duxit captivos. Sic

*Nusquam tuta fides, nec hospes ab hospite tutus;
Itaq; Fide, sed cui vide.*

XXXIV.

*Sit frons aperta, lingua parca, clausa mens,
Qui jure possit diciet Politicus.*

Under dem Nahm Politicus,
Manch Bidermann viel dulden muß.

Palitici

XXXIV.

Politici oculo similes, cuncta vident, se unos non. Adæ
 itidem qui Doctor creatus, rebus omnibus nomina da-
 re scivit, cujusq; apta naturæ, at sibi uni non: se vel nu-
 dum esse nesciebat. Tales hodiè multi scioli; at suorum
 nescij atq; salutis, rerumq; conscienriæ. Terrena sapiunt.
 Aquilæ, ac Lynces insæcularibus multi; Tolpæ in spirita-
 libus. Aliis, non sibi sapiunt, consuluntq; Qui sapit fron-
 te est aperta; nil in eo subdoli; complures verò extant at-
 que extitère dolosi, velut Ulysses ac Sýsiphus; Hom. apud
 Erasmi.

Sýsiphus in terris, quo non astutior alter.

Sapiens quoq; linguâ est apertâ, mente clausâ; freda nam-
 que oris est eluvis, atq; omnia in buccam venientia effuti-
 re delirum: Vita verò, quæ pari cum verbis ambulat gra-
 du, adproba est;

X X X V.

*Blanditur caudâ canis, & sua munia præstat,
Heri ferendo literas ad hospites.*

*Ein Hund sein Herren meint mit Trewn/
Wie solt dann Trew ein Mensch gerewen?*

Fide-

X X X V.

Fideles existunt Canes ac solertes. Argus canis fuit Ulyssis, qui reversum ab expeditione Trojanâ dominum post annos viginti fertur agnovisse, Chiron canis fuit Codri Poëtæ pauperrimi Juvenal.

— — — — *Et recubans sub eodem marmore Chiron.*

Durides canis fuit Lyfimachi, qui accenso Domini rogo iniecit se flammæ, authore Plinio lib. 8. Gravis nomen est Catellæ, qua Arethusa absentis mariti desiderium solabatur. Propert. lib. 4.

Gravidos & catulæ vox est mihi grata perennis.

Issa nomen est catellæ, quam Publius habuit in deliciis Mar.

Issa est passere nequior Catulli:

Issa est purior osculo columba:

Issa est blandior omnibus puellis:

Issa est charior Indicis lapidis?

Issa est deliciæ catella publi.

Lothargus Hippammonis cum mortuo etiam Domino est tumulatus. Canis Pyrrhi Epirotarum regis in Domini rogam se coniecit.

XXXVI.

Ore capit mures felis, pede captat eosdem
 Catellus, hosq; devorat.

Natur nicht leichtlich läßt von Art /
 Doch sich offte find off frembder farte.

X X X V I.

Naturam expellas furcâ: tamen usq; recurret.

— — — — — Tolle periculum,

Jam vago profiliet frenis natura remotis.

Assuescere à teneris multùm. - - - Venaticus ex quo

Tempore cervinam pellem latravit in aula

Militat in Sylvis catulus.

Quo semel est imbuta resens servabit odorem

Testa diu.

Neq; facilè natura expellitur; nam

- - - - - Ad mores natura recurrit

Damnatos, fixa & mutari nescia. Itaq;

Nil dictu fœdum, visuq; ea limina tangat,

Intra quæ puer est.

Magna ergo res est proba prolis educatio, & vel ab ipsis
cunis adhibenda;

XXXVII.

*Eequis amor Rusſi, qui uxorem cedit amore?
Nec niſi, quàm plagis uxor amare cupit.*

*Ist das nicht thorecht Weiber lieb /
So man muß dich mit Schlägen prüffn!*

XXXVII.

UXoribus Rufforum, ultra Poloniam, longa est captivitas, quas domi teriò continent, dignas quoq; majoribus malis: adeò servilibus suprà fidem ingeniis demissas esse ajunt. Virorum in se benevolentiam ex verberũ numero æstimant: nunquam meliùs suo judicio habitæ, quam cum in sæva ingenia inciderunt. Quidam è Germania in Mescoviam migraverat, vir è plebe, & si nomen in tantilla re placet, Jordanes dicebatur. Hæc sit ergo in illa regione, & cum sibi ex sedes placerent, indè etiam duxit uxorem. Hanc cum charam haberet, omnibusq; efficiis mutuam gratiam affectaret, illa dejectis luminibus mœsta, crebrò, in singultibus, & cæteris mœrentis animi indicijs erat. Viro deniq; sciscitanti mœstitiæ causam; Quid tu, inquit illa, tam egregiè fingis amorem? Num putas latere me, quàm tibi vilis sim? Ubi sunt verbera, quibus te amore docuisti? Hoc certe potissimum pacto maritorum in uxores apud nos benevolentia & cura sancitur. Hoc audito, primùm stupor continuit risum; mox utroq; vanescente, arripuit cædentæ mulieris causam; & illa sustibus mitigata, tum primùm bonâ fide amare & colore virum cœpit. Nec tenuit ille modum; grandi enim ictu dicitur hujus etiam crura & cervicem afflixisse.

XXXVIII.

*Cui fidas, videas; tanta est simulatio secli!
Si quis ait, negat is: sin negat, ipſus ait.*

*Es ist nun worden gar gemein/
Berrigen Leuth mit Mund und Schein.
Qui.*

XX XVIII.

Quidam in omnibus rerum exordiis induunt non veram, & ideò majori specie subornatam prudentiam: veluti maturâ sapientiâ compositi, verba tardè euntia deducunt, lento vultu, & astum cum humanitate fingentia. Non quicquid splendet, est aurum; neq; id omne, quod amicitia nomen habet, familiaritas est. Aman à fratre Absalone ad convivium invitatus, vitam deperdidit. 2. Reg. 19. Melius est, inquit Salomon, vocari ad olerum cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio. Fraudulentus est mundus astutus, subdolanus, versutus, vaser, veterator, tortuosus, callidus. Aliud agit, aliud simulat. Fando decipit, ut cantat Ovid. lib. 1. de Arte.

Tuta frequensq; via est per amici fallare nomen,

Tuta frequensque licet sit via, crimen habet.

Veritas mundo est palliata, vel ad alterius odium, vel commodum suum respicit. Vulpes sunt: verum maledictus dolosus. Malach. 1. v. 14. Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Psal. 54. Recreant aures, feriunt corda; Itaq;

Vir vide- , quid cui dic- , dum magnus hab-

Et vide- as, ne fortè ru- as, dum stare vid- eris.

Prospicio , quem despici- , dum ladere qua-

XXXIX.

*Sapè malum peperit mora: festinatio sapè:
Festina lentè; sat citò peruenies.*

**Wer eilt mit Weill/ zu recht auch kumbt:
Groß Eil sehr offte ein Mißfall nimbt.**

XXXIX.

IN arenâ consilium;

Temporis in puncto qui sapit, ille sapit;

— — — — — Nocuit differre paratis;
nec enim de die in diem differendum.

Quod facis, hoc cito fac.

Veni, Vidi, Vici. Periculosa cunctatio; Nec tamen semper probatur; periculum enim sæpiùs in more.

Vnus homo quidem cunctando restituit rem.

Non omni tempore consultum. Et minùs præmeditate aggredi opus, nocivum; Quarè ut Latinis Proverbium est;

Festina lentè.

Sat citò, si sat benè.

Quod

X L.

*Quid Germana fides, queras? an dextra vitrumque,
Dextra fidem stabilit, constabitque merum.*

Der Teutsche Treu / mit Hand und Wein /
Muß stets / beym Trunck / bestettigt seyn.

Prodi-

X L.

Proditores, ac perfidi omnibus sunt exosi. Ptolomæus Judæus, Abobi filius, Socerum suum Simonem Judæorum Principem, convivio exceptum, cum duobus filiis interfecit, regnandi cupiditate. Zopyrus Persa benè à Babylonii exceptus, Urbem eorū Dario prodidit. Anibal Senior appellatus, Astrubalis filius, cū primo bello Punico totam Italiam vastaret; Cornelium Asinam Consulem, spe pacis vocatum ad colloquium, Punicâ fraude interfecit. Non tales extant proditores Germani: verū fidem sibi invicem, atq; inter pocula quidem, additam, sanctè servant. Fraudis, perfidiæ, & scelerum ingentium expertes: neq; odia sub amicitia titulis latent, atq; omnino ingentia scelera verecundus populus ignorat. Apud hanc gentem aperti mores placent. Omnem speciem reconditi astus odere. Germani nullâ comitate suavius, quàm longo nec sobrio convivio peregrinos excipere credunt: & tunc verissimam ab ipsis hospitibus benevolentiam in se expromi, ubi mutuis poculis inundare non abnuunt. Id summa urbanitas, & coeuntibus primâ amicitia animis, in foederis locum. Pretiosum est amicitia pi-
gnus, quod bibendo cum Germanis sancitur.

L

Quia

LXI.

Quid iurvet iratos, & quid iurvet esse minaces!
 Contra hostis vim nil ira minaq; valent.

Ein grosser Zorn / so ohne Macht /
 Von jederman wird recht verlacht.

X L I.

Vana est sine viribus ira.

AD iracundiam atq; indignationem nonnullis maxime proclivis est animus, nec facile post primos impetus mitigant. Ob muscæ aut pulicis unius morsum adeò irâ exæstuant, ut mundum inversuri videantur. Virum stultum, ait Job. c. 5. interficit iracundia, ac Zelus & iracundia minuunt dies, inquit Eccl. 30. Itaq; moderandum iræ. Prisci in Symbolum iræ moderatæ pingebant quercum, ramis oliva intercurrentibus; quòd animus irâ durus sit lenitate temperandus. Pier. lib. 51. Hieroglyphic. Quercus, ait, eâ insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immeritò fertur usq; adeò inimica esse oleæ, ut eam juxta se positam extinguat. Olea verò cum sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est Quercum oleâ complicare, cum iracundiâ atque inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. Certè, Arist. ait, Herois esse, tardè irasci, & iræ citò oblivisci.

XLII.

*Arma juvant Leges:
Leges arma juvant.*

Gesetz und Waffen wol beyammen/
Sich fügen / und an ander hangen.

X L I I.

In toto mundo Lex, Ars, Mars cuncta gubernant:

NUnquam pulchrius, quàm à Sapien-
tibus Resp. gubernantur. Illos, cum
Optimates vocant in publicæ felicitatis
partem, seipfos quidem primùm, qua-
si illius genij participes, commendant, tum
Reip. nervos addunt, Lex est hominum
Regina. Belluarum est, quæ sibi invicem
ratione persuadere nequeunt, armis, ad
hominum ratione disceptare; cum honori-
ficentissimum telum sit innocentia & æ-
quitas. Quisemel à recto descivit,
legesque contemnere didicit, is postea
fit ad omne improbitatis genus propen-
sus. Bello verò barbaræ ac gentes effera
atq; effrænes sunt domitæ, & domantur
atq; ad vitam rectè instituendam, ad-
ministrandamq; justitiam, bello devictæ,
instituuntur; edocæ id, quod canit Virg.
lib. 6. Æneid.

Discite justitiam moniti, & non temnere Divos.

XLIII.

*Qui solis oculis alienis cernit, & audit
Auribus, atq; animo consulit, is miser est.*

*Das ist gewiß ein elend Mann,
Der frembden Rath siehst flehet an.*

X L I I I.

Va tibi, Terra, cujus Rex puer est.

Optare bonos ac sapientes Principes, pietas est. Di-
versa ad Regum purpuram viæ, non unam omnibus
mentem injiciunt: seq; longè aliis consiliis regere
solent: qui novas habenas in rudem adhuc imperii popu-
lum moliuntur, quàm qui jam assuefactis gentibus, tutò,
ac per ipsarum vota regnant. Rursus alius sensus est homi-
nis sceptrum per suffragia adepti, alius paternas atq; avi-
tas opes tenentis, cum hæreditate imperandi. Artibus par-
ta malis regna, Reges aut amittunt, aut tecum eversa ob-
ruunt. Rex se hominem meminerit. Triumphantibus
Romæ servus à tergo in clamabat: Memento hominem te
esse; Sin, regnorum eversio, Regum est crudelitas, adeo-
que bestialitas. Miser adhæc Regis est status ac conditio
alieno semper nutu atq; arbitrio regentis.

XLIV.

*Sufflatis caligis mediis incedit in undis,
Interra pedibus qui modò fecit iter.*

*Kunst der Natur offte ahmet nach /
Was nicht Natur die Kunst vollbrach.*

X L I V.

Cuncta stupenda ac præcellentia in Orbe Natura produxit: aurum, argentum, uniones, margaritas, &c. rerum omnium species admirando, quibus contemplandis humanus non satiatur animus; rara simul ac portentosa naturæ opera conspiciuntur: Naturam ars imitatur: per immensos vela pandit Oceanos, tutaq; transvehitur: Artificia naturæ simillima elaborat; exquisitissima prætiosissimaq; fuerunt diversorum opera; Phydæ, Praxitelis, Apellis, Protogenis &c. Naturam penè excedentia; Ars perficit naturam.

M

Qui

XLV.

*Qui manibus mancus, naturâ scribere nescit,
En pedibus lepidum scribere discit opus.*

**Was oft die Natur nicht vermag,
Gewonheit endlich bringt an Tag.**

X L V.

ADmirandum est naturæ artificium, atq; ingenij humani vis ac potentia. Multi adeò felici ad scientiarum aliquam ingenio nati sunt, ut eis Ars suppetat, quod natura negavit. Nulla eis prudentiæ atq; industriæ signa defunt. Consuetudo altera est natura. Vidimus manibus carentes fila texere, literas pedibus exarare. Consuetudo altera extat natura. Singulis mortalibus proprium aliquid natura concessit: prorsusq; ingenti miraculo, per tot sæcula & nomina populorum, admirabilem quandam virtutis indidit lucem, quâ alere se atq; enutire suos valeant. Licet verò, tanquam eminentes in condensis sylvis arbores, præcipua ingeniorum & affectuum genera intueri, quibus homines agi solent, ac propemodum componi, simulq; à cæteris insigni discrimine separari.

XLVI.

*Quin quod ludentem, lapides talosq; moventem
Vidisses pedibus, quæ manibus caruit?*

*Gewonheit auch vielmahl ersetzt/
Was in der Natur ist verlegt.*

XLVI.

Non superflua erit cogitatio recensendi diversissimas hominum classes, in quibus se unusquisq; inveniet, & qualis esse possit, ex imagine deprehendat; juvat affectus, impetusq; mortalium, bonis suis stipatos. Faciles eorum industrias admiramur, & qui meliori eruditione imbuuntur. Rerum omnium scientiarumq; primos species, etsi à naturâ sibi negatas, facillimè ac penè non cogitantes admittunt: Ingens quidem argumentum esse crediderim, impetu & veluti fortunâ tantam rerum copiam, ab iis conquiri. Et ut maximam habent speciem cultæ indolis, & per omnes scientias adornatæ, debita sapientiæ bona occupant.

XLVII.

*Materiem natura rudem producit, at arte
Corpus Vulcanus Spirituale parit.*

*Kunst oftmals übertrifft Natur/
Und bringt ein Ding subtil herfür.*

XLVII.

Naturam Ars quandoque excedit; cernere id licet
in eductis de subjectâ materiâ nobilissimis atque ex-
cellentissimis rerum speciebus ac subtilitatibus, à
natura haud productis, verùm ab ingenio humano, arte
atque industriâ extractis; imò & quinta, Arte Alchimi-
sticâ, produci solet essentia; Specta Myropolia Unguen-
tiorum & Pharmacopolarum; Plumatorum texturas,
atque officinas Phrygionum, ac admirandas rerum præ-
cellentissimarum species exhibebunt contemplandas, arte
effectas, magni splendoris ac pretii, longè naturam exce-
dentes; sicque Artem superate naturam patet.

XLVIII.

*Errat, qui nuper putat adventasse spagirum,
Corpore in humano prisca Chymia latet.*

*Die Chymisch Kunst ist alt/nit new/
Ins Menschen Leib steckt ihr Gebäu.*

Rerum

XL VIII.

Rerum naturalium scriptores antiquissimam tradunt esse Alchymiam, quæ naturam æris, hydrargyri, metallorum in argentum excoctum mutare potest, diversarum specierum extractus, olea, spiritus, quintasque efficit essentias, succus ex diversi generis rebus elicit. Nos affirmamus nihil id novi esse : Verùm à tempore, quo primus hominum creatus est Parens, jam tum viguisse ; Latuit enim in ventriculo humano, unam in aliam, vi caloris naturalis, convertente substantiam; non itaque habent, undè se Chymici extollant.

XLVIX.

*Exc cinere illustre est vitrum, si flantis & ignis,
Corpora quid nō olim splendida nostra forent?*

*Materi Kunst oft übertriffet/
Aus schwarzer Asch hell Glas zuricht.*

XLVIX.

Typus Resurrectionis & imago quædam in rebus etiã naturalibus reperitur, v. g. in semine moriente, & postea repullulante, ac quasi resurgente; Unde Augustinus: Tota hujus mundi administratio, testimonium est Resurrectionis futuræ: Videmus hyemis tempore arbores spoliari pomis, & foliis, sed & verno speciem resurrectionis exprimere, quæ quidem incipiunt primò surgere in gemmis, ornari floribus, vestiri foliis, postmodum pomis gravari; Interrogo te, ô infidelis homo, qui de Resurrectione dubitas, ubi sunt ista, quæ tempore isto, quo Deus disposuit, producuntur? Dic mihi, ubi latitant, antequam producantur? Quæ nusquam quidem videntur: sed tamen Deus, qui omnipotens est, secretâ suâ virtute producit. Sic & herba, quæ antè vixit, & moritur, rursus reviviscit ex semine; ita & nostrum corpus reviviscet ex pulvere. Hæc Augustinus.

Inter Resurrectionis symbola, etiam pulchrum est Symbolum Hydrargyri, sive argenti vivi; si enim in minutissimas arenulas, & quasi atomos manu diducas, ita ut in pulvisculos evanescere videantur, mox ut eos rursus manu associas & conjungis, in pristinam formam confluyendo redeunt, & quasi reviviscunt.

L.

*Omnia vincit amor: sed tandem somnus amorem;
Fortius imperium somnus amore gerit.*

Amor nicht alles überwind/
Der starke Schlaf stürzt Venus Kind.

Omnia

L.

OMnia vincit Amor. In recensendis mortalium affectibus, præter fas esset Amoris oblivisci, qui quosdam vehementer suis imbuat curis, sibi que propius addicit. Est autem blanda & irrequieta cupiditas. Et is quidem, velut insidiis, ita irrepit, ut nos antè sentiamus amare, quam instituamus de amando consilium. Pertinax amoris est affectus. Licet verò fortis existat, vinci tamen potest; à somno quoque; Si Endymonis somnus dormiatur. Somnus profundior adimit omnem sensum atque animum. Arctum dormiens somnum, ignorat amorem.

FINIS SYLLOG. I.

1840

Received of the Treasurer of the
County of ... the sum of ...
for ...

JACOBI BORNITII
EMBLEMATUM
SYLLOGE II.

I.

*Corda ferit verbo patulas resonante per aures,
Perque oculos signis pectora fida movet.*

**Durchs Wort und Zeichen wird regiere
Die Kirch, daß Sie Gotts Krafft verspürt.**

Dei

I.

DEI verbum sacro in elogio multis ac diversis rebus comparatur; Malleo conterenti petras. Igni consumenti. Lucernæ, lumini ac luci, in viam Domini pedes nostros dirigendi. Pani, ciboq; spirituali, de quo vivit homo. Emplastro salutari, cuncta sananti. Auro, margaritæ, unioni &c. S. Jacobus admonens homines, ut ex verbo Dei fructum percipiant, & secundum illud operarentur, admirabili quadam similitudine explicuit, quod ex eo, quia illud audientes non servarent, proveniebat, quod illud opere non exequerentur, dicens, Jacob. Estote factores verbi, quia si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro cõsideranti vultum nativitatis suæ in speculo &c. Ubi notandum est i. illud: Fallentes vosmetipsos; decipit namq; homo seipsum, cum solummodò contentus est verbum Dei audire. Posuit quoq; similitudinem viri; quia qui sunt viri, & non fæminæ moribus assuefacti, si faciem in speculo conspiciant, est tam celeriter, & (ut ajunt per transennam), ut statim obliviscantur imaginis suæ illic perspectæ.

II.

*Vt vigilant homines, de nocte dieque laborant;
 Nihil enim sine tuo munere.*

**Wo Gott sein Gnade nicht verleiht/
 Vergebens müß ist/und arbeit.**

II.

Absque Dei benedictione frustrà jacitur rete, frustrà laboramus. Complures diu noctuq; ut victum sibi atq; alimenta comparent, variis affliguntur curis, & sollicitudinibus premuntur, toti in labores incumbunt, currunt, sudant, cunctas corporis animæq; vires indefesso labore admovent: verùm nil eis indè emolumenti provenit; **Eccur?** In Dei nomine non incipiunt, nec in ejus verbo laxatur rete. Benedicatio Domini divites facit, non labor solus atque industria. Quicquid agitur extrà Christum, nihil est. Cum laboribus nostris omnibus, citrà Dei gratiam factis, frustrà laboramus; Sine me nihil potestis facere. Joan. XV. Nisi Dominus ædificaverit domum &c. In cunctis negotiis nostris, in Dei nomine laxandum est rete, alias nil efficimus.

III.

*Vindicta compedit mihi,
Quâ par resarciam tibi.*

Die Raach dem HErrn allein befiht/
Zu seiner Zeit vergelten will.

III.

Mihi vindicta, & ego retribuam, inquit Dominus, Deut. 32. Solent canes se mutuò mordere, & allatrare; Sic multi in proximos insurgunt, verbis mordent, dentem infigunt contumeliis, allatrant & in absentes detractionibus, & cum personam nequeunt, ejus famam lædunt & honorem. Multi Christianorum sese rodunt, dilacerant, devorant, odiique ac invidiæ veneno se pascunt interius, aut potiùs depascuntur. Horatius quoque:

Invidus alterius rebus marcescit opimis.

Cain videns Abelis fratris sui fortunas, feliciore semper incremento quàm suas augeri, eundem interemit. Gen. 4. Christiane, nequaquam feritatem pones? In vindicandes vindicat Deus. In fratres Joseph miserè ab ignoto fratre tribulatos, Gen. 44. In Jezabelem præcipitatem, & à canibus discerptam. 1. Reg. 21.

At è contra injuriarum remissores Deus remuneravit injuriarum non minima est prædestinationis nota.

IV.

*Lex immota Dei est, non hâc, nec flectitur illâc,
Addere cui quicquam, aut demere, grande nefas.*

**Unwandelbar ist Gottes Gesetz;
Drumb nichts darzu/nichts darvon seh.**

I V.

AD verbum meum nihil addes, nec de eo quicquam demes; aliàs disperdet te Deus. Nihil autem est

1. Propter pronuntiationem Propheticam, in articulis fidei Christianæ, quod non fuerit prius à SS. Prophetis divino spiritu pronuntiatum.
2. Propter Scriptorum Sanctimoniam, qui non sunt mentiti; Nam, qui considerat, quantæ sanctitatis fuerit Moyses, de quo dicitur Eccl. 46. Dilectus Deo & hominibus Moyses. Et Propheta ait Ps. 102. Notas fecit vias suas Moyse. Et ipse Deus inquit de Moysse: Ore ad os laquor ei. Palam. non per figuras & ænigmata videt Deum. Num. 12. Prætereà, quis dicere posset Esaiam, Hieremiam, Danielelem, Ezechiam, cæterosque Prophetas fuisse mentitos, de quibus ait Augustinus: Dico illorum hominum non tantum linguam, sed & vitam fuisse Propheticam. Quis Joannem Baptistam, in utero matris sanctificatum, credet mendacia protulisse? Quo quidem Joanne non surrexit major inter natos mulierum, quique tantæ fuit sanctitatis, ut Messias esse putaretur. Quis hoc credet de Petro, Paulo, Joanne Evangelistâ, cæterisque Apostolis, de quibus Augustinus ser. 2. de Epiph. Apostoli, velut alii Cæli, narraverunt nobis gloriâ Dei? 3. Propter martyriorum tolerantiam. 4. Propter Ecclesiæ stabilitatem firmitatem, & permanentiam.

V.

*Fortuitum in mundo nihil est; Deus omne gubernat,
Et quod fortuitâ vi cecidisse putas.*

**Nichts in der Welt ohngefahr gschicht/
Durch Gott das Glücke steht und bricht.**

Nihil

V.

Nihil profus in Orbe fit (peccato solùm excluso) sine Dei voluntate. Fortunæ seu ridentis, seu sævientis imperium nullum est. Hæc idololatrarum somnia sunt, qui humanæ vitæ vicissitudines, à nescio quâ deâ, dispensari fingebant. Augustinus irridens: Quomodo ergò, inquit, dea Fortuna aliquandò bona est, aliquandò mala? an forte? quandò mala est, dea non est, sed in malignum dæmonem convertitur. Aug. l. 4. de Civ. cap. 18. Christiana sapientia fortunam omnem exhibilat. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Quandoquidem itaque Dei nutu imperioque fit, quicquid fit in orbe, par est, ut omnia de manu Dei acceptemus, sanctissimæ illius Voluntati nostram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis eventibus, nihil casui, nihil fortunæ adscribamus: hæc veterum monstra sunt, inter Christianos minimè toleranda. Vera, sapiens & sancta est Philosophia illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod monuimus: Bona & mala à Deo sunt.

VI.

*Quid dubitas, olim quòd corpora nostra resurgent?
 Defuncto ex grano florida vita redit.*

**Was netzgebohrt wieder soll werdn/
 Muß zuvor sterben in der Erdn.**

V J.

Philosophis quidem ignota fuit Resurrectio ; Paulum enim irridebant in Areopago multi, Act. 17. cùm audissent resurrectionem mortuorum. Difficile illis erat intelligere, quomodo idem corpus, post tot transformationes resurgat, & eidem animæ uniatur. Sed, si divinam omnipotentiam consideremus, nihil est difficile illi, qui ex nihilo corpus & animam potest creare, quod & docet Augustinus Enchir. c. 38. Undè hæc facilitas describitur Ezech. 37. Ubi constituitur Propheta in campo, pleno ossibus mortuorum, & vox ait ad ipsum : Fili hominis, putasne vivent ossa ista ? Et dixi : Domine Deus, tu nôsti. Et iussus est Propheta clamare : Ossa arida audite verbum Domini : Ecce, ego intromittam spiritum in vos, & vivetis, &c. Hinc etiam Daniel de hæc Resurrectione loquens, dicit Dan. 12. De his, qui dormiunt in pulvere, evigilabunt alii in vitam æternam, alii in opprobrium. In qua scriptura significatur, tam Deo facilem esse resurrectionem, quàm sit dormientis suscitatio.

*Qui cupis in vitam calorum pergere, prisci
Linque hominis, nec non indue schema novi.*

**Wer wandern will ins neue Leben/
Der muß die alte Haut ablegen.**

VII.

PER gloriosam Resurrectionem suam Christus nos instruxit: 1. Ut sicut ipse à mortuis resurrexit, ita & nos à morte peccati resurgere debere. Recordare, quomodo corpus Christi à peccatoribus in acerbissimâ ejus passione deformatum, accedente Resurrectionis momento, reformatum sit ita, ut nivem candore, ac splendore Solem superârit. Paulò antè non erat ei species, neque decus, & in puncto Resurrectionis suavissimâ pulchritudine, & purissimâ luce præditum apparuit. Ad hunc modum mediteris resurrectionem animæ, quæ in peccato mortua erat, ac per gratiam reviviscit; in puncto enim illo, ex imagine diaboli horrendâ, transit ad similitudinem Dei, ex tenebris infernalibus ad serenissimam lucem, ex deformitate turpissimâ, ad pulchritudinem, quæ lapides molliret. 2. Ut sicut Christus post Resurrectionem in novitate vitæ ambulavit, ita & nos, ut ultrâ non serviamus peccato. Rom. 6, Serpentis instar veterem exuentes pellem.

VIII.

*Solis ad aspectum si acies mortalis hebescit,
 Enthea scrutari mens tua caeca nequit.*

**Der irdisch Mensch gar nichts versteht,
 Was in deß Geistes Krafft besteht.**

VIII.

Inæstimabile damnum sibi acquirunt, qui Deum per peccati consensum & affectum deserunt. Ex hac Dei derelictione emergens damnum est Cæcitas, quoad cognitionem rerum cælestium; Quemadmodum enim Sole absente, nullam rerum formam distinguimus, sed omnia obscuritatis velamine obteguntur, ut dignosci nequeant, rerumque excellentiæ ponderari nequit; Sicutiam absente justitiæ Sole Christo, adeoque fidei lumine, intenebris errorum versamur, ut cognoscere res divinas omninò non valeamus; Undè veluti febricitantibus non sapit cibus; quia palatum infectum habent; Ita neque nobis, sic derelictis, manifestum evadit, quàm dulcia sint eloquia Dei.

Per fœdam ergò peccati ruinam, quâ à Dei gratia excidimus, usque ad eò excutimus, ut nigrum album, & bonum dicamus malum. Ambulabunt ut cæci, inquit Prophetæ Sophonias, cap. i. quia Domino peccaverunt, & David: Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulat. Psal. 81. Esaias quoque cap. 59. Palpavimus sicut cæci parietem, impegimus meridie, quasi in tenebris,

I X.

*En quale ante oculos ! cūm serua podagra dolores
Elicit, & planctus ignibus usta suis!*

**Wer allhie leid die Brunnst der Sicht /
Darff leiden dort kein Segewr nicht.**

I X.

Felleæ bilis filia, ipso timenda nomine, atrox tyrannis
 Podagra ! membrifraga Erynnis. Ossium commis-
 siones ut subintras, Tyrannidis regiam. Ossa decur-
 tas corpore integro, & manus privando manibus, pedibus
 pedes, resumptis viribus redivos, morte enecas quoti-
 dianâ. Quanta calamitas ! Plumarum in equuleo non
 extendis, sed contorques miseras, ut gemitum extor-
 queas; aqueas compedes injicis pedibus, manibus, nun-
 quam suæ restituenda libertati. Semel hospes, semper
 hostis; Sævitiæ notas corpori inscribis tales, ut catalogo
 mortuorum ascribas vel vivos. Crudeliter adeo ludis
 cum homine, ut moriatur antè mortem, & membris emor-
 tuis suum præcedat funus; Ignis non es; nam extingui
 non potes: accendis tamen flammam; Nix non es; nam
 liquefieri non potes: congelas tamen in calcem aquas. Pa-
 tibula erigis, ô quot ! Certè subalaribus patibulis affixi
 sunt podagrici. Quæris, quid sit podagricus ? Est viva
 spirans fornax calcaria. Si patienter feratur, loco erit
 Purgatorii. Hic ure, hic seca, modo in æternum parcas.

X.

*Arguit en culpa, Cor idem argutam probat, atque
Indicat & damnat, plectit & exequitur.*

**Wer sündigt / hat in seim Gewisse
Den Kläger / Zeugen / und Schultisse.**

Con.

X.

Conscientia mille testes.

MAxima pœna suum gestare in pectore testem. Potius Urliis, Leonibus, Lupis, aliisque ferocissimis cohabitandum foret bestiis, quàm furentem ad eò atque insanientem gestare in corde vermem. Caino hunc in vita vermem sentienti totus non sufficiebat Orbis, in tantas fuerat conscientiaè angustias reductus; Judas Iscarioth, ideò desperabundus, laqueo vitam finivit. Pravae mentis gravamen est atque animi perturbatio sive anxietas. Indicat id Salomon, Sap. 17. Semper timet sæva perturbata conscientia. Festes sunt primi Parentes, qui in voluptatis existentes Paradyso, quamdiu in innocentia primâ perstitere, & gratia ornati, magna cordis quiete fructi sunt; At quamprimùm divinae Majestatis præceptum violârunt; gravata est eorum conscientia, tantusque timor cor eorum invasit, ut à facie Domini abscondere se tentârint; Conscientia illos pressit. Ipsa comparatur justo judici, perpetuae Accusatrici, expertissimo Medico, truculento Carnifici. Luculentum anxie conscientiaè testimonium habetur in supradictò Cain, Filiis Jacob, Herode atque innumeris alijs. Pravae conscientiaè gravamen ingens est animi tristitia. De salutis æternæ conlecutione desperatio.

XI.

*Qui ditat, Deus est, Deus est, qui pauperat idem,
Sed bona, sed mala sunt, fecit in urbe Deus.*

**Das gut und böß der Herr bereit/
Zur Gnad, und Straff, in Gerechtigkeit.**

Regius

XI.

Regius Propheta de Deo loquens, inquit Ps. III. Gloria & divitiæ in domo ejus, cælesti, ac terrenâ. Ab ipso omnia. Paupertas & honestas à Deo sunt. Deducit ad inferos, & reducit. Ditat & pauperat. Humana itaque voluntas divinæ in omnibus conformanda; Hæc cælum est extra cælum, ac vera vitæ beatitudo. Beatus es, & benè tibi erit. Ps. 127. quisquis hanc propriæ voluntatis cum divinâ conformationem perfectè attigeris, omniaque velut de manu Dei cupidè amplexatus fueris: hæc tua in hoc Orbe inferiore beatitudo erit; fruëris perenni quodam gaudio, & lætitiâ non multis notâ; hac enim felicitate fruuntur homines intimâ familiaritate Deo conjuncti: Beatus es, & benè tibi erit. Uti autem in cælo nulla est vicissitudo, nullum (sic loquar) heri aut hodie, sed continuus quidam sibi que semper simillimus æternæ voluptatis affluxus, isque invariabilis, & nunquam non simul totus; Ita & ii, qui hanc suæ & divinæ voluntatis unionem adepti sunt, jam penè immutabiles, quicquid ærumnosæ vicissitudinis intercurrit, rationis imperio premunt: Omnis eorum gustus & oblectatio est Dei beneplaciti beneplacitum. Quietem illorum, si fortè quid incurrat, nihil est certè quod evertat. Patet in jobo. Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion commovebitur in æternum.

XII.

*Ne tenta Dominum, concessis utere causis,
Audacem infelix sequitur exitium.*

*Auff deinen Wegen soltu gehn/
So würd dich kein Unglück bestehn.*

XII.

Impavidæ ad pericula mentes, sui que plus nimum se-
curæ, crebro in exitium trahuntur. Impetu insignes
sunt, ad flagitia licet divertentes. Temeritate feruntur
illi homines in virii partes. Hunc affectum, cum non sa-
tis sibi cavet, sui fiducia corrumpit, cuncta despiciens, su-
perbiæ quoque malis infectus est, in jactationem proclivis.
Arrogantia omnis à Deo tandem deprimitur, ejusque con-
citat iram præsumptio. Ejusmodi deliri sunt, in obvia se-
vitæ discrimina præcipitantes.

Medio tutissimus ibis.

Qui amat periculum, in illo peribit. Fortunæ nimum
confisi, pereunt tandem. Dionysius junior Syracusis
(ubi tyrannidem exercuerat) pulsus, exulavit Corinthi,
ibique Ludimagistrum egit, teste Cic. Polycrates Samio-
rum tyrannus, post multos ridentis fortunæ Zephyros, ab
Orcete, Cyri præfecto, superatus, & suspendio est affectus.
Quos evehit fortuna dejicit:

- - - - - *Vnde superbus*

Tarquinius regno pulsus fuit.

Marius, septies Consul, qui de Jugurtha triumpharat, Cim-
bros & Theutones subegerat &c.

- - - - - *In cano jacuit, cannaq; palustri,*

Pertulit & tanto multa pudenda viro.

Ovid, lib. 4. de Ponto.

XIII.

*Et Terra, & Cæli, vel in his quacunque peribunt,
Vox tua in aeternum dia, Iehova, manet*

**Das Wort des Herren ewig steht/
Ob Himmel und die Erd vergeht.**

XIII.

Verbum Domini manet in æternum , uti & Ecclesia
ejus, ceu firma petra, æternùm durat:

Fluctuat: ast nunquam mergitur illa ratis.

Nec portæ inferi prævalebunt adversus eam; Innumeras quidem passa est persecutiones, non solùm hæreticorum plurimorum, qui eam conati sunt diversimodè destrucere, sed maximè passa est tribulationes, & persecutiones à Tyrannis, Infidelibus, Regibus, & Imperatoribus, non uno solùm, vel duobus, sed plurimis, & per universum orbem, ut à Nerone, Domitiano, Traiano, Antonio, Severo, Galieno, Juliano, Decio, Valeriano, Diocletiano, Maximiano, Maxentio, & aliis multis, & tamen nunquam potuit prosterni, licet persecutiones non solùm habuerit in temporalibus, sed & in spiritualibus. In hanc, si salvus esse velis, tibi intrandum, & in eâ, usque ad vitæ finem, perseverandum.

XIV.

*Qualis amor Christi in nos, te Gallina docebit,
Qua generat pullos, educat atque docet.*

**Die Gluckhen / mit ihren Kuckelein/
Christi Lieb gegen dir zeigt fein.**

Gallina

XIV.

GAllina pullos suos nutrit, amat, foret, protegit. Ita Christus Gallinæ se comparat; Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum Gallina congregat pullos suos sub alis. Diligis, Domine, ait Sapiens, Sap. x i. omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti; Omnis enim Artifex diligit opus suum, 9. Ethic. Amor verò Salvatoris cunctos mundi excedit amores:

I. Amorem naturalem, qui est inter patrem, matrem, & filium; nulla enim mater filium in tantum dilexit, quantum ipse Dominus nos amavit. Et ideò inquit Esaias c. 49. Nunquid oblivisci potest mater infantuli sui, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui. Ecce, in manibus meis descripsi te: Illa autem scriptura non fuit facta calamo, aut atramento artificiali, nec in chartâ animalis mortui; sed calami fuere clavi, atramentum sanguis ejus pretiosus, scriptores perfidi judæi ac milites, charta verò delicata ipsius caro in Cruce extensa, literæ fuerunt cicatrices.

II. Amorem Matrimoniale; si enim uxor fornicatur à viro, repudiata ulterius, ut communiter, non recipitur: verum si hominis anima Christum sponsum deserit, ac diabolo adultero consentit, eam tamen Christus pœnitentem recipit.

III. Amorem Sociale, qui est inter amicos; nullus enim homo pro inimico mori vellet: vix autem, qui pro amico bono: Hæc tamen perfecta est Charitas; nos autem non eramus justi, sed impii; Et tamen Christus pro nobis mori voluit.

XV.

*Cassus amor nihil est; quid enim sine fomite flamma?
Frustrâ est, invitâ si quis amat Venere.*

*Lieb haben steht ein jeden frey/
Ob gleich kein Gniß und Gwin darbey.*

Amor

X V.

AMor à naturá homini est insitus. Ad hunc affectum si institutio recta accesserit, nihil in mortalibus magis eximium. Malè nihilominùs severi homines amorem averfantur, eumque fœdâ & enervi imagine sibi fingunt: quo nihil in humanis rebus sincerius, modò in justis limitibus, & à virtute factis, ardens, non etiam suo incendio quæ verantur corripiat. Neque in adolescentibus tantùm, aut maturæ ætatis hominibus blanda illa cupiditas concitatur; sed & pueras in innoxiiis sollicitat annis, ut intelligas hunc ignem dignis pectoribus penè non tam accedere, quàm innasci. Nec existimes, in dispari tantum sexu hunc affectum convenire; Nam & Alcibiadem Socrates amavit, nec Lycurgus in turpem instituit disciplinam, ne quis juvenum suo amatore vacaret. Hic amor quidam benevolentiz nexus est, quem amicitiam appellaveris; itaque A M A.

XVI.

*Qui veritatem prædicat,
Tandem misellus vapulat.*

**Wer will ein andern sagen wahr,
Darüber geräth in Gefahr.**

X V. I.

O Bsequium amicos, veritas odium parit. Animalia complura Leo suum in spelæum vocârat; appropinquante Lupo, petiit Leo, quonam pacto sibi regia sua probaretur? nimium quantum foetere, Lupus inquit; hac veritate objectâ discerptus est Lupus miser: vulpes verò, cum se catharro laborare diceret, salva evasit; Sic etiamnum plures

Astutam servant sub pectore vulpem.

Et jam veritas exulat aulis: regnat palpatio. Audax ibi, qui loqui veritatem audet. Amos 7, c. Idololatriam Jeroboæ Regi exprobrans, à summo Pontifice ejicitur aulâ & regno. Ut Balthasaro Regi Babyloniorum veritas annunciaretur; non ausus est Deus ei virum mittere, sed manum hominis scribentis contrâ candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ. Dan. 5, 4. Nathan Propheta Davidi nunciâsse veritatem jussus à Deo, ante altè petit exordium, quàm ad rem descendat; & parabolâ de ove pauperis cæsa à divite ob luxum convivij, cum circumvenit; Lataque ab Rege sententiâ, edixit demum: 2. Reg. 12. Tu es ille vir &c. Ad eò plena est periculi functio aulicæ potentix veritatem insinuare; Quocircâ benè Lucanus:

----- *Exeat aulâ,*
Qui cupit esse pius; nam
 ----- *Virtus, & summa potestas*
Non cœunt.

XVII.

Hart als ein Stein ist/der nicht jung liebet in Ehren/
 Frostiger als Eß ist/der keine Wärme fäheth.

Wer nichts von Menschen Liebe weiß/
 Ein Stein ist/oder kaltes Eß.

XVII.

DEI mandatam est, ut se proximumque diligamus. Amor duplex est : Amicitiz, quo amamus alterum propter seipsum : Concupiscentiz, quo amamus alium propter emolumentum ex ipso. Ille huic præstat : Utroque summè diligentus est Deus :

I. Concupiscipili; 1. Quia Proverb. 3. Omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. 2. Hinc Moyse ait, Exod. 33. Ostendam tibi omne bonum. 3. Exclamat S. Anselmus : Cur ergò per multa vagaris, ô homuncio, quærens bona animæ & corporis. Ama unū bonum, quod est omne bonum, & satis est.

II. Amore amicitiz amandus Deus est, quia Deus est. 1. Ps. 68. Quid est mihi in Cælo, & à te quid volui super terram, Deus cordis mei, & pater meus Deus in æternum? 2. Non vult amore profano diligi Deus; sed amore, qui sit omnia super. 3. Hinc D. Thom. in Opusc. de Amore Dei, ait : Dei proprium est, ut sit centrum totius amoris; est enim summum bonum; cui proinde debetur omnis amor.

Amandus verò est proximus, propter Deum.

XVIII.

*Post Venerem triste est animal, sed regula paucis
Stringitur exemplis, quod tibi schema refert.*

**Nach Lieb / kombt Leidt:
Trauren / nach Freud.**

XVIII.

Mæror amorem comitatur. Nimis, quàm certum ;
 Itaque cave sis omnes pudicitiaæ hostes, præsertim
 temperandum oculis, ne in fæminas, potissimum si
 comptulæ sint, curiosius defigantur; imò, ut etiam tui
 ipsius minùs decentem aspectum declines; Sic ægris no-
 xios cibos, ne quidem videri sinimus, ne concupiscant.
 Libri quoque turpes abjiciendi. Sunt homines (propè
 canes dixerim) ut quas obscænitates ipsi admiserint, non
 pudeat, quasi fœdum vomitum projicere in miseris char-
 tas, undè aliillegendo resorbeant; perindè ac si forent
 parùm inœsti, nisi alios suis sordibus incestarent. Ita pro-
 ponitur & propinatur tartareum fel sub melle, & in auro
 Babylonicæ meretricis, miscetur præsens venenum. **O**
 calamos Syrenes ! ô Lenones libellos ! Venio ad imagi-
 nes fœdas, spectacula eò periculosiora, quò fixiùs diutur-
 niulque spectari possunt. Hic est scopulus multorum
 fœdo naufragio infamis; nam didicere, quod spectârunt.
 Quas habes ejusmodi imagines, perde, ne te perdant.
 Tandem familiaritatem cum mulieribus fuge. Hic sunt
 syrtes, hïc scillæ, hïc charybdis, hïc blanda exitia Syre-
 num, hïc quicquid uspiam est castis moribus formidan-
 dum.

XIX.

*Quid rem scire iuvat, nisi scis, quo tempore agenda
Prudenter, quo sit res quoque tuta loco?*

**Viel wissen / und nichts recht verrichten?
Ist Narrenwerck / und unnütz dichten.**

XIX.

Qui supra pueros sapiunt, postea infra decus virilis prudentiæ delirant. Equis certè, juvenisq̃ue, in primorum annorum libertate incuriosos impetus effundere concedimus, ne tunc primùm robur enascens timeat ad vincula accedere. Adeò cæcæ mentes, quod in cæteris animantibus videmus, in nostris pignoribus aut negligimus, aut nescimus. Neque tamen in infinita libertate prima hæc ætas dimittenda est. Sit illis mediocri terror supplicii, summa parentum reverentia, & semper, quantum sibi liceat, ignorent; Nam si procax est aliquis pueritia, nimiaque ferocia exuberat, tunc facessant lenitatis ista præcepta, tumorq̃ue, naturæ vitio enascens, quem sæpè parentum lenitas ad ulceris maturitatem foret, adhuc crudus ac facilis exsecetur. Hoc modo lepida pueritia suæ & parentum voluptati relinquetur, & postquam expleverit stultitiam innoxiarum cupiditatum, ipsa ætas paulatim studia mutabit, radiceq̃ue virtutum adolescent, quas ipsi jam non impetu, sed iudicio amabunt. Tunc afferent ad adolescentiam, & ad crepusculum prudentiæ, mentem liberam placidamq̃ue, quæ ad illius lucis pulchritudinem vi suæ institutionis obversa sit.

XX.

*Fortiter ut quid agas, nisi agas prudenter, idemque
Pondere in exitium præcipitatur onus.*

**Macht ohne Raht /
Zu trümmern gah.**

X X.

Cunctis in rebus consilium, & ratio, & prudentia adhibenda sunt. Minùs præmeditatè nil agendum, nì pœnitere mavis;

Quicquid agis, prudenter agas, & respice finem.

Serò sapiunt Phryges. Post factum pœnitet actum. Seneca in Lib. de 4. virtutibus, ait: Tria sunt ad prudentiam pertinentia; præterita recogitare, præsentia ordinare, & futura prævidere; ideò de imprudentibus dicitur Deut. 32. Gens absque consilio est, & sine prudentia. Utinam saperent, scilicet præterita, & intelligerent, scilicet præsentia, & novissima, providerent. Tempus præteritum recolendum, à Deo illud nobis fuisse concessum, ac propriè nostrum, certum & indultum; præsens autem ac futurum, est omnimodè incertum nobis; dubium, & in solius Dei potestate situm. Præsens quod attinet, cùm id adhuc divina bonitas nobis concesserit, pœnitentiæ ac emendationi vitæ, bonisque operibus tribuendum est. Futurum attendendum, per firmum in cæpto bono perseverandi propositum. Quid prodest Vineam magno labore phantasse, si antè vindemiam vites jam uvis refertas, excidas & evellas. Sic planè nihil proderit nobis, quamvis multa præclarissima præcedentibus temporibus operati fuerimus, si antè finem desistamus.

.XXI.

*Mirâ naturæ vice femina nasculus extat,
Et quæ sponsa fuit, jam tibi sponsus erit.*

*Oft die Natur was neues bringt /
So die Vernunft unmöglich findt.*

Omnium

X XI.

OMnium rerum sunt vices. Inversus est mundi ordo.
Esse equus optat bos piger, optat arare, caballus.
 Virgo virum, vir fæminam agere pervellet. Et cur-
 rus bovem trahere perspicitur, Alter in alterius officium
 irrumpere, adeo que nemo suâ sorte, contentus esse. Quî
 subest præesse vult, atque imperare; idque totum ex vana
 animi elatione provenit, quæ tamen dejicitur deprimi-
 turque; etenim

*Sapius ventis agitur ingens
 Pinus, & celsa graviore casu
 Decidunt turres, feriuntq; summos
 Fulmina montes.*

Sed: *Beatus ille, qui procul negotiis,
 Paterna rura bobus exercet suis.*

Humilitas exaltat. Quantum origo fontium deprimatur,
 tantum ascendunt ipsi. Te jactas eum, qui non es; & su-
 perbis. Ridetur meritò Epicurus, quod se sapientem di-
 ceret, & hoc ipso esset insipiens. Humilitas beat. Quò
 eam amplectimur arctius, hoc plura in nos bona confert.

XXII.

*Maturè sapiens trutinat, citò perficit, at post
Actus, Concilium concipit insapiens.*

**Ein Weisser zuvor als erweget /
Ehe er das Werck mit ernst anseht.**

XXII.

Suas quisque partes rectè, & ritè agere studeat.

Regum sapientissimus prævidens pleròq; mortalium, longa sibi inaniter in futurum sæcula polliceri, singulos hortatur à vanis hujusmodi conceptibus abstinere, nec solùm non in plura annorum lustra sed nec in crastinum diem durationẽ conjicere, inquit Prov. 27. Ne glories in crastinum, ignorans, quid superventura pariat dies, q. d. Ne glories de futuris, dicendo: Cras genio indulgebo, deliciis me tradam, agros emam, plantabo vineam, de hoste meo me vindicabo, aut aliam vitæ rationem instituam; nescis enim an crastinâ die superviturus sis. Verè Horatius:

Quis scit, an adjiciant hodierna crastina summa

Tempora Dii superi?

Quàm multi illâ ipsâ horâ ac momento, quo vel maximè se vivere, ac deliciis vacare arbitrabantur, extincti sunt.

XXIII.

*Multa negat Ratio: at vera Experientia monstrat;
 Se hominem causa, re sibi teste, latent.*

X X III.

NOscitur, non omnium rerum constare rationem, sed experientiam; Undè enim provenit, quòd, cùm tria sint lucidissima, Oleum, Argentum, & Ignis, ac nihil habeant in se nigredinis, dant tamen aliis, quæ non habent; nam Oleum lucidum nigras maculas infundit, Argentum candidum lineas nigras tingit; & Ignis fulgidus ligna ac paleas nigra facit? Quid est, quod paleæ tantæ sint catiditatis, quod poma cruda maturant, & tantæ frigiditatis, quòd nives mediâ in æstate conservant, ne fluant; cùm tamen calidum & frigus sint contraria, & duo contraria in eodem subjecto esse non possint? Calx, in quo ignis lateret, & cùm naturaliter aqua ignem extinguat, oleumque ignem nutriat: tamen si quis aquam in calcem infundat, mox ignis latens urere incipit, & si oleum affundatur, mox ignem illum extinguit? Adamas ferro non frangitur, ac nullo consumitur igne, & hircino tamen sanguine mollescit. Sapiens ait: Cunctæ res difficiles, non potest homo eas explicare sermone. Quid, quòd fulmen aliquandò manum hominis ferit, & tamen chyrothecam, in quâ manus erat, non lædit? Argentum in marsupio liquefacit, & marsupium ipsum non urit? aliquandò vas percutit & confringit, & tamen vinum, quod naturæ liquidæ est, per tres dies, vase fracto, non fluit? Reddant rationem de his minimis, qui divina requirunt.

XXIV.

*En vapor igni vomus rupes clam rumpit & arces,
Milia quas equitum vincere non poterant.*

**Ein Feind brauche Vorthell/ oder Macht;
Drumb weißlich nimm dein Sach in acht.**

Sapient-

XXIV.

Sapientia dolusq; ac stratagemata Ducum sæpiùs hostem, quàm armatorum impetus evertit; Ob hoc variaz illorum fuerunt quondam coronæ, Gemmatæ, Aureæ, Vallares, Murales, Rostrales, Civicæ, Triumphales. Summam rerum præclarè gestarum mercedem Romani existimârunt, si suos Imperatores, Duces, Equites, Antesignanos, cæterosq; milites strenuos, (pro suo quemq; tamen merito, dignitate, gradu, commissaq; provinciâ) certis coronis honestarent. Triumphalis, laureis ramis baccisq; circumtexta, invictis triumphatoribus offerebatur, Quibus, ut hostium victoribus & domitoribus, totâ Urbe Româ, magnificis curribus & rhedis circumvectis, triumphum agere, Senatus ipsius decreto fas erat. Prius tamen edocto senatu de quinque mille hostibus uno prælio cæsis. Tribuno militum, Equitive, qui hostium obsidionem strenuè sustinuisserant, ab iis, qui liberati servatique fuerant, dabatur Corona obsidialis, sive graminea, omnium honoratissima, illustrissimaq; Querceis alii foliis ac fastigiis textâ coronâ donabantur. Muralis dabatur corona ex auro conflata illi, qui primus vi atque armis hostium mœnia transcendisset. Alii aliis decorabantur; nec inquirabatur, an virtute aut dolo evasissent victores.

XXV.

*Quos vis insanos domat haud privata parentum,
Hos labor emendat publicus atque fames.*

**Durch Hungerszwang und durch Arbeit
Zur Frömmigkeit köm̄n böse Leuth.**

XXV.

Inobedientium ac protervorum isthæc merces tribuitur. In hæc eos angustias nonnunquam Gula redigit, inobedientia, pravaq; societas otium, lusus vitiaq; complura. Quare ad rectam filiorum institutionem Parentes tenentur, & nemo ignorat, quanti ad Reip. salutem, si probè curetur, & ad ejusdem perniciem interfit, si negligatur. Quemadmodum Dei jussu liberi parentibus honorem, amorem, obsequium, atque obedientiam in omnibus, quæ rationi sunt consentanea, debent; ita & ejusdem summa voluntas est, ut parentes Liberis amorem præstent illos alant, bonisque moribus instituunt. Ecclesiasticus ait c. 7. Filii tibi sunt erudi illos, & curva illos à pueritiâ illorum. Vides hîc quoties, & quam seriò Deus parentibus Liberorû curam imperet? Sit ergò prima ea parentibus cura, liberis non aurû, non peritura fortunæ bonacumulare, sed virtute & sapientiâ exornare. Liberos qui ditare, potiùs studet, quàm probos mores docere, similis est illi, qui neglecto pede calceos curat, ait Plutarchus de Liberorum educatione. Novellam & teneram adhuc arborem facilè est, aut curvam in altum surrigere, aut in quâcunq; libet partem inflectere, cujus deinde annis roboratæ vitium mutare nemo potest.

XXVI.

*Alata inventa est mola, corpore mobilis olim;
Corpore jam immota est, mobilis at capite.*

Von Alters lang erfunden /
Sich endert zur Stunden.

XXVI.

*Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,
— A vitis nescit desistere, quando senescit.*

A Tramenti guttæ, quæ candidam vestem aliquam
fædant, si statim lavantur, facile delentur: quod si
eas senescere sinimus, vix tolli possunt. Plantæ, si
in eo loco, in quo natæ sunt, relinquuntur, aut nullum,
aut certè amarum afferunt fructum; & ideo transponi de-
bent, & hoc maturè; quia si duriores fiunt, difficilè alibi
radices agere poterunt, & si agant, tenuissimæ erunt, &
exiguæ virtutis, ita ut possint à quocunque vento avelli:
Ita etiam si puer in pravâ illâ inclinatione, in qua natus est,
relinquatur, quos afferet fructus amari erunt; ideo ante-
quam durior disciplinæ & institutioni fiat, transponi de-
bet, ut optimas in virtute radices agat, neque facilè ten-
tationum ventis possit avelli. Malorum filii malâ depra-
vati disciplinâ, rebus omnibus inutiles sunt, præterquàm
quod diabolo tradantur in escam, & sæpè permittit justo
judicio Deus, ut, qui virtute non educati, cum jam gran-
diores sunt, parentibus parere recusent, neque canitiem
eorum venerentur, quos neque Deum ipsum venerari do-
cuere.

XXVII.

*Nec rubor, aut pallor cohibet me dicere verum
Vel diviti, vel pauperi.*

**Ohn Ansehen der Person
Ich red / und niemand schon.**

XXVII.

Corruit Veritas in plateâ. Inundavit mendacium.
Illa est exola Dynastis. O rem deplorandam! Potentes rerum ad eò fastidite verum. Verè Comicus: Obsequium amicos, Veritas odium parit. Unanimis est impiorum concordia ad pietatem & veritatem impugnandam. Omnia vitia contra unam virtutem conspirant, omnia falsam unam veritatem impugnant. Verùm Scriptura, Libri vera annunciant, nemini parcunt, revelant iram Dei de cœlo super omnem malignitatem hominum. Nihil ad gratiam proferunt. Non externas hominum qualitates, divitias, potentiam, formam, nobilitatem, sexum, atque id genus alia respiciunt, arguunt peccantes, Veritatem docent. Aliud nihil, quàm quod suggestit Veritas, Orbi detegunt.

XXVIII.

*Nec quicquam invidies oberit, cui fata favendo
Profunt: quod Dii dant, nemo vetare potest.*

Was dir Gott gann /
Nimbt dir kein Mann.

XXVIII.

Invidus alterius rebus marcescit opimis.

ANacharhis Philosophus causam plerique doloris hominum rogatus edicere, ait: Invidiâ est quâ plûs, de alterius prosperitate ac virtute plerique dolent, quàm de vitiis. Isid. Nulla est virtus, quæ non habeat contrarium invidiæ malum. Sicut eos, ait Stobæus, qui in Sole ambulant, umbra sequitur, ita incedentis per gloriâ comes est invidia. Ideò Themistocles; Dux Athen., teste Plutarcho, juvenis dictitabat; Novi gesta mea necdum famam mereri; quod ea nondum invidia comitatur. Ut rectè quidam invidiam appellârit fortunatorum antagonistam. Similis draconi, Apocalyp. 12. qui caudâ suâ stellas trahebat; Ita virtutes in animâ rutilantes nittitur obfuscare Invidia. O quot ista Mægera tragœdias civit! Angelos concivit ad rebellionem. Cain. Gen. 4. armat in fratrem. Fratres Gen. 37. in Josephum. Esau in Jacobum Gen. 25. Saulem in David, 2. Reg. 14. Deniq; Sapient. 2. Invidiâ diaboli mors intravit in orbem. O viperam genitricis ventrem dirumpens, ut vivere non incipiat, nisi per mortem parentis! O rubigo edax domicilii sui! O Arcana, vertis in venenum, quod attingis!

Tria sunt, quæ altissima quaque infestant:

Summa petit livor, perslant altissima venti;

Summa petunt dextra fulmina missa Iovis:

— — Nec magnâs patiens exurgere laudes

Invidia.

XXIX.

*Non lambente boves linguâ, sed calce resistunt:
Frustrâ etiam imbellis bella repellit homo.*

**Es ist schwer wider Gewalt zu streben,
Und sich gegn grossen Macht erhebn.**

XXIX.

NE Hercules quidem contrà duos. Sæpè quidem in varijs regionibus everfi sunt Reges; quibus expulsi, & per veræ libertatis imperitiem, devotis, successit aut cæcæ popularitatis imperium, aut permiffa proceribus potentia, id est, multiplex, pro unico quod expulerant, regnum. Ac ut membra, quæ violentia de naturali sede dimovit, non nisi per violentiam in articulos suos redeunt, ita provinciæ quæ hoc modo ab optimo gubernationis genere diverterant, prius errorè multis cladibus expiârunt, quàm antiquæ, & à se projectæ rectitudini redderentur. Subeundum itaq; subeundumve jugum est, si excuti nequit. Ferendum patienter. Sustineac patere nè patiaris. Patientia colligit rosas. Excrementicia hirundinum fæce excæcatus Thobias, sinistrum illum casum tulit constantissimè. Quum Cambyfes Rex Persarum, filium Praxaspis (à quo monitus fuerat vitandæ ebrietatis) sagittâ confodisset, pater dolorem suppressit, atq; etiam regem laudavit, ut sagittariæ artis peritum. Cato nullis unquam casibus est mutatus, nulli succubuit calamitati. Itaque magnanimus esto; Erit

Tandem Patientia victrix

XXX.

*Quid jactas vires animi? quid acumen adoras?
Nemo sibi satis est; Rex eget ipsus ope.*

*Ohn guten Rath nichts solst anfangen /
So du willst Glück und Sieg erlangen.*

Nemo

XXXI.

Vtere consiliis; quia factum poenitet actum.

Nemo ingenio suo fidat, aut industriz. Propriis in
causis Talpæ sumus: in alienis Argi. Dubiis in re-
bus Sapientum exquire consilium. Corona senum
multa prudentia. At sincerum ii consilium dare debent.
1. Apocal. 1. Visus Princeps sedere in throno, & viginti
quatuor seniores, albis, vestiti, circum; ita sunt candidi
consultores; candor enim symbolum est puritatis. Sint
quoque taciti; hinc prisca fanum Consilii habuere subter-
raneum; quod celanda sint consilia: & in eo candidam
aquilam cum crista gallinacea diversi colore; quod quã-
vis pugnacissimis, Regibus consulere ad pacem debeant.
Hent. Farn. l. 1. de sim. Reip. Lacones, nacti victoriam
stratagemate, sine sanguine multo, bovem Marti: at mul-
to cum sanguine partam, Gallinaceum offerebant. Ergò
Consiliarius imitetur Deum, dicatq; cum eo, Jerem. 29.
Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Ælia-
nus prodit, Persis in more fuisse, ut consulere volentem.
Reip. sisterent in laminâ aureâ. Hanc ferebat præmium,
si Reip. salutare ipsius concilium accidisset: Sin' infelix;
virgis plateatim exdebat. Consiliariorum ergò tarda
& firma sint consilia. Valeat apud ipsos Delphicum istud:
Festina lentè.

XXXI.

*Quam fragile est fortuna bonum? sic molle repente
Frangitur ut vitrum! Prô mala fida Dea!*

*Oh! Glück und Glas,
Wie bald bricht das?*

XXXII.

Fortuna vitrea est; cùm splendet, frangitur. Permulci ex prospera fortuna ad humilem miseramq; redacti sunt. Dionysius junior Syracusis (ubi tyrannidem exercuerat) pulsus, exulavit Corinthi, ibiq; Ludimagistrũ egit, teste Cic. Polycrates Samiorum tyrannus, post multos ridentis fortunæ Zephyros, ab Orcete, Cyri Præfecto, superatus, & suspendio affectus est. Xerxes, qui Ægyptum subegerat, à Themistocle victus, ab Artabano est interfectus. Mithridates rex Ponti, qui annos quinquaginta Romanos variis cladibus affecerat, Asiam occupaverat, Quintum Oppium Proconsulem, & Aquileium Legatum in vinculi coniecerat, à Lucullo primũ, deindè à Pompejo superatus, mortem sibi intulis. Tarquinius Superbus regno pulsus est. Horat. lib. 1. Serm.

— — — — — *Inde superbus
Tarquinius regno pulsus fuit*

Senior verò Marius, qui septies Consul fuerat, de Jugurthe triumpharat, Cimbro & Theutones subegerat, Apulejũ & Glauciam seditiosos interemerat, victus à Sylla aliquãdiu delituit in Minturnensium paludibus. Ovid. lib. 4. de Ponto:

*Ille Jugurthino clarus Cimbroq; triumpho,
Quo vidtrix toties consule Roma fuit;
In cano Marius jacuit, cannaq; palustri,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.*

Hen!

XXXII.

*Heu! quàm vanus amor? Cui nunquã videre tutum,
Fit citò cæcus amor, vanus abique citò.*

**Lieb ist ein Licht /
So bald verblicht.**

Amor

X X X I I I.

AMor est pulchritudinis desiderium. Plotinus triplicem constituit pulchritudinem: quæ nihil aliud est, quam gratia ex plurium concinnitate coerta; atque ea vel est in animo, ex virtutibus parta; & venustas nominatur: vel in corpore ex lineis, & coloribus simul maximâ congruitate coalescentibus; & decus est: postremo sonorum jucunditas pulchritudinem reddet vel maximam. Hæc pulchritudo tres habet sensus illi subservientes, interiorum mentis oculum, corporis visum, & aurem accommodam sonis percipiendis, tactui verò nullus relinquatur locus; Valeant igitur libidinis incendia, fugetur procul intempestiva titillatio. Obscænus namq; amor hominem in alium mutat; ac sæpè exiit, & brutescat. Æstus venereus Euphrati similis est, rapidissimo & vorticoso flumini. Nefas est. Ignis est. Tali ab igne procul: Ex parva scintilla in magnum gliscit incendium. Isti sunt pauci ex innumeris, Luxuriæ effectus. Momentaneum æternum.

XXXIII.

*Judicio ingenioque vartet raro unus & idem;
Ingenio sua vis: Enthea judicio est.*

**Wiz und Verstand
Selten verwand.**

Duo

XXXIII.

Præstans est ingerenda Rep. prærogativa, posse magnis & virilibus ingeniis, quæ rei familiaris angustia aut aliæ difficultates premunt, propitiâ manum dare, & veluti adesse Naturæ implorari. Quod ut illi facere est decorum, ita nec impunè possunt omittere, scilicet vel tacitâ indignatione bonorum castigari, vel assiduâ exprobrantis virtutis imagine apud se hanc culpam luentes; cùm enim hoc ipso attolli meruerint, quod aut sint, aut credantur, primæ illius & prudentis industriæ viri, quid morantur suam fortem agnoscere, & ingenij similitudine junctos cognatâ charitate complecti? Nec ignorant, qui ii sint, aut undè petendi. Benè consultum generi humano, si tanta præstantium animorum messis esset, ut, distributis inter illos rerumpubl. negotiis, superessent adhuc vacui aliquot superfluo & in utili munere à Numine Orbi ponati. Multò parciùs cum felicitate hominum actum, rarumq; in omni ætate ac populo fuit altum ingenij acumen, purum, aptū-que omni vitæ cuicumq; incubuerit, excultum disciplinis, exertâ fortiq; verecundiâ natum omnia nec quid nimis audere. Illas mentes cùm Optimates vocant in publicæ felicitatis partem, seipsos quidem primum, quasi illius genij participes, commendant, tum Reip. nervos addunt, nunquam pulchriùs, quam à Sapientibus gubernatæ.

XXXIV.

*Et iustâ causâ, paribus quoq; cominus armis
Vim vi licet repellere.*

**Gewalt vertreiben mit Gewalt /
Im Rechten hat sein gewiß Gestalt.**

Duel-

XXXV.

Vim vi repellere licet;

Dnella verò perduellium detestabilia sunt. Quid? Istane vera nobilitas repetere cum sanguine vindictam? Hæc verò barbara est veritas. Si homicidia vel pariant, vel tueantur nobilitatem: jam quintum Decalogi præcipiet iniquitatem; quod prohibet duella & vindictam. O perversum nefas! Vera nobilitas virtutum agnoscit parentem, & colit: non impietatem. Ovidius in lib. de vetula canit:

Nobilitas hominis mentem franare furentem,

Et: — — — — — *Virtute remotâ,*

Migrat in exilium nobilitatis honor.

Vindicta hæc, & victoria est, Iram vicisse suam. Et

Fortior est, qui se, quàm qui fortissima vincit,

Mania.

Ambrosius, Chrysoſtomus, homil. de David? admirabiliorem ajunt fuisse Davidem ignoscendo Sauli, quam vincendo Goliath; Quare, Magistratus, ferro in duellorum victores animadvertite: in victos & victores excommunicationis fulmina torquete Præsules: Pastores cæsa cadavera cœmiteriis arcete. Jerem. 22. Sepeliantur sepulturâ asini putrefacti, & projecti extrâ portas Jerusalem: Nam Psal. 138. Viri sanguinum declinate à me.

XXXV.

Ripper und Wucher sind fast gleich,
 Ein jeder mit Betrug wird reich.

Wer Ross vertauscht/
 Gut Geld begehrt/
 Höher im Preis/
 Ist das nicht Rippen/
 So ist es doch gleich

Und Wahr verkaufft/
 Im gringen Wehrt/
 Als er selbst weiß/
 Und gefährlich wippen/
 Wuchers Griffen.

XXXV.

Avaritia est infelix malorum radix. Dux res, quæ maximè impellunt ad maleficiũ; Luxuries, & Avaritia sunt, ait Cic. lib. 2. ad Heren. Val. Max. l. 3. Avaritia neque habendo fruitur felix; & cupiditate habendi miserima est. S. Chrysoft. in Matth. Avaritia est insatiabilis ebrietas, injustitiæ fomes: Avarus communis omnium hostis. Hier. Avaritia est bursa Principum, cellarium latronum, rixaparentum, sibilus hominum. 1. Tim. 8. Est radix malorum omnium. S. Basilius Hom. 17. in Ditescentes: Mare terminas habet: nox leges non transgreditur: solus avarus nullum circumscribit tempus, terminum nescit: sed ignem imitando, omnia comprehendit, ac depascitur. Mich. 6. Adhuc ignis in domo impij, thesauri iniquitatis: Quæ ista? Mentura minor; iræ plena. Claudianus ita de avaro canit:

*Plenus savoritia, lucris, cupidine fervens;
Non Tartessiacis illum satiaret arenis
Tempestat pretiosa Tazi, non stagnarubentis.
Aurea pactoli, totumq; exhausserit Hermum,
Ardebit mojore siti.*

XXXVI.

*Fabricat ex uno fraudando stello nummum,
Centena: heu tanti lucra nefanda mali!*

*Auß einem Thaler hundert macht/
Ist das nit List / und Betrug verbracht?*

XXXVII.

Augustinus Epist. 3. Avaritiã inferno comparat: Infernos enim quantos mortuos devorat, nunquam dicit; Satis est; sic, etsi omnes thesauri cõfluxerint in avarũ, nunquam satiabitur. Stroza pater avaritiæ notam cuidam imponit Scauro, ubi ait; Isai. 57. Cor impij quasi mare fervens, quod quiescere non potest. Inprimis Avari. Nam Chrysostom. hom. 36. in Matth. Ut sine fluctibus mare nunquam; Sic animi avarorum nunquam absq; turbatione. Et antiquam priora componant, alia invaserunt, Hugo de S. Viã. l. de clauistro animæ. Superbia clausit diabolo cœlum. Gula Adæ paradisum. Avaritia diviti aperuit infernum. Secundùm istud 1. Tim. 6. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nociva; quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem.

*Scaurus habet villas, urbana palatia, nummos,
Pinguiaque innumeris prædia bobus arat:
Huic tamen assiduè major succrescit habendi
Nunquam divitiis exatiata fames.*

XXXVII.

*Et canis & felis concordia rara: sed ambo
Sapè solent rixas dissimulare suas.*

*Schimpff und Ernst kombt offte zusam̄n/
Bistu flug laß dich nicht fangen.*

XXXVIII.

Duo contraria se mutuo expellunt. Canis & Felis
 rarò concordēs. Amicitia ficta ac simulata est, Fel
 sub melle later. Fide, sed cui vide. Loquuntur
 pacem cum proximo: mala autem in cordibus eorum.
 Ejusmodi erat Judæ proditoris. Talis adhuc indies mul-
 torum est. Ptolemæus Judæus, Abobi filius, Socerum
 suum Simonem, Judæorum principem, convivio excep-
 tum cum duobus filiis interfecit, regnandi cupiditate.
 Zopyrus Persa benignè à Babyloniis exceptus, Urbem eo-
 rum Dario prodidit.

Proditor alterius, non tibi fidus erit.

Helena Deiphobum, Trojanum, cui post mortem Pari-
 dis nupserat, dormientem Græcis prodidit, foribus ejus
 apertis, autor Virg. Appolonius Samios, quibus erat præ-
 fectus, Philippo dedit occidendos. Boleslaus tertius Rex
 Bohemorum Moschonem Regem Poloniæ simulatione
 colloquii exoculavit. Grimoaldus Pipini Filium, Dago-
 bertum, Sigisberti secundi filium, fidei suæ post mortem
 patris commissum, interfecit, ut Austrasiæ regnum, cui
 præerat pupillus, sibi vendicaret: Non itaq; omne, quod
 splendet, est aurum, nec quod amicitiz nomen habet,
 semper est amicitia.

XXXVIII.

*Moris erat saltare solo : sed videris ecce
Fam saltare salo, per glaciam Batarvos.*

**Der Fürwitz hat viel Lust erdacht /
Auch offte in Gefahr und Schaden bracht.**

Magna

XXXIX.

Magna mortalium audacia est ac temeritas. Poëtæ Phaëtonis arguunt temeritatem, quòd patris currum acceperit regendum, quum tamen non esset idoneus auriga. Ovid. lib. 1. Trist.

*Vitaret calum Phaëton, si viveret, & quos
Optavit stultè, tangere nollet equos.*

Gigantes ausi sunt jovem armis laceffere, & in eum scopulos jaculari, ut volunt Mythologorum fabulæ. Autor Æthnæ:

*Tentavere (nefas) olim detrudere mundo
Sydera captiviq; Iovis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere mundo.*

Icarus confectis à patre Dædalo pennis suprâ modum intumescens, ausus est mediocrem parentis volatum deserre, & in sublimiti, donec liquefactis à Sole pennis, præceps deciderit in mare, Ovid. lib. 1. Trist.

*Dum petit infirmis nimium sublimia pennis:
Icarus, Icaris nomina fecit aquis.*

XXXIX.

*Vana est imaginatio,
Scopum Jehova dirigit.*

**Die Menschen ihn fürsehen viel /
Dehn doch steckt Gott ein ander Ziel.**

Homo

X X X X.

HOmo proponit, Deus disponit. Resistit Deus præfidentibus in robore, & per parvum quid. Nemroth robustus gigas, ut diluvium fortè aliud evitaret, turrim moliri cæpit vastissimam; at Deus obsticit, quò minùs perficeret: Homo, quanta moliris subindè? Sed, quia non ex, vel cum Deo, ideò retardat ea Deus. De cujus vi Psalm. 143. Tange montes, & fumigabunt. Sublime elude conatus, & in fenum abibunt. En Goliatham. 1. Reg. 17. à vertice & calcem obarmatum, terroriq; cunctis; à lapide sternitur non magno: à morbo gigas & Rex. In exercitu Antiochi, 2. Machab. 6. ingenserat Elephas; & is ab uno Eleazare suffossus corruit. Elephantinos viros casus quàm levis perdit? Adamas fertur non nisi per ægrè diffringi posse: ast ut unum fragmen abfiliit, continuò in pulverem redigitur; Ita homo, etsi colosseus, & chalybeus; morbo tamen mortiq; cedit, inq; pulverem collabascit.

XXXIX.

De Fryhit beter is / dann Gold /
 Seg Voglicken / endfloch ind hold.

Wormit kanstu schätzen Freyhelt z
 Dann unerträglich Dienstbarkeit.

XLI.

Libertas pretiosior auro.

Alterius non sit, qui suus esse potest.

In cavea non canit Luscinia. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Super flumina Babylonis, illic sedimus, & flevimus, dum recordaremur tui, Sion. Intolerabilis est servitus misera. Onus est gravissimum. Onera verò vitæ sunt varia: De hoc Ecclesiast. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre, usq; in diem sepulturæ. Oneris hujus pars est cerruptibilis humana. Prælatorum austeritas. Hominum malitia. Mundi vanitas. Ipsa hominis vita, quâ haud aliud onerosius. Onus quoq; conscientia est, nempe peccatum. Ab onere vitæ avocari tantò beneficium majus est, quanto eo gravior. Nec mirandum, inquit S. Hieron. Epist. ad amicū ægrotum, tom. 9. quod sic mortalium vita populetur in mundo; in quo nemo nascitur ridens. Malorum primitias in primis lachrymis gustamus. Primam vocem, ait Salomon, Sap. 7. similem omnibus emisit plorans, & similis est exitus. O angustam & anxium tempus vitæ, ubi cum initio nominatur & finis! Itaq; hinc avocari gratia est. Scæculum, ait ibidem S. Hieron. pelago comparatur; in quo rara sunt prospera, solus exitus securitatis est portus.

XXXI.

*Somnia portendunt, & vana sophismata multi,
Quæ mola rem populi promovet una magis.*

Ein Handwerk frombt viel mehr der Statt/
Dann Sophistrey / so kein Nutz hat.

XLI.

Qui Sophisticè loquitur, odibilis est, & in omni re defraudabitur, ajunt Philosophi. Ejusmodi extiterè complures, ac parum Reipub. adjumenti attulère: Verum artificia, longo temporis decursu comprobata plùs incrementi atq; utilitatis intulerunt. Abietarii, sive fabri lignarii Acupistores, id est Phrygiones, qui aurum & colores vestibus intertexunt. Aduarii, sive ab Actis Notarii, qui veloci stylo acta actionesq; describunt. Acupedarii, optimi cursores. Alutarii, futores coriarii. Amphorarii, pincernæ. Apiarii. Arcarii, arcarum fabri. Architecti. Arcularij, Aucupes. Aviarij. Aurifices. Aurigæ, curruum & vehiculorum ductores. Balneatores. Bractearij. Calceolarij. Calones, militum servi, Carnarii. Carnicoctores. Carpentarij. Caupones. Cællarij. Cæmentarij. Ceroplastæ. Chirurghi, medici vulnerarij. Fænificæ. Fullones. Fûrnarij. Hamistæ. Helciarij. Herbarij. Institores. Lactarij. Lanarij. Laniones. Leticarij. Librarij Linreatij, Lixæ. Medicamentarij. Molendinarij. Myropolæ. Navitæ. Odorarij. Oeconomi, Oenopolitæ. Piscarij, alijq; diversarum artium cultores, a sibus humanis apprimè necessarii. Apage Sophista.

XLII.

*Ut moriar, vivo, moriorq; , ut postmodò vivam;
Nam cinere exusto mox ridivivus ero.*

**Daß ich sterb / leb ich /
Daß ich leb / sterb ich.**

XLIII.

MOrs sequitur vitam indubitata. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. Ut sidera in Oriente orta, post mille cursus ac recursus, demû in Occidente occidunt omnia; ita uno progressi ortu, occûbimus pari occasu, Sed non eventu pari. Simonides Philosophus, Plut. teste in Consolat. ad Apollon. poscenti ab se Pausania, Rege Lacedæmoniorum, sibi è Philosophia mnimosynon promerèt, è quo melior evadere posset; ajebat; Hominem te, & mortalem memineras. Noveratis Regis factum, atq; animos; & huc nullum efficacius illo antidotum. Solon Athen., ad elatos Græcorum spiritus retundendos, templi Delphici valvis inscripsit; Nosce te ipsum, quis, undè, quò tendas; Nam vivendo morieris; moriendoq; vives; Credimus namq; quod sicut Israëlitæ simul & Pharaonitæ, Exod. 14. sunt Ægypto egressi: verùm ad mare cum ventum, hi submersi; illi egressi sunt in terram sanctam, sine vel morbo, vel vestium attritione; ita corpora ex terrâ egressa, judicij Divini mare transire habent; in quo peccatores peribunt, justi per transibunt ad gloriam. Quales duo cum Joseph capti, Gen. 40. ambo è carcere sunt educti, sed hîc in malam crucem, ille ad pristinam dignitatem. Et verò potens est Deus nos resuscitare; Nam, qui ex nihilo creavit omnia, facilius potest idem mortuos ad vitam revocare.

XLIII.

*In cassum irritas, catulo latrante, Leonem;
Facto opus est, quoties nil ubi verba valent.*

**Viel Worte nichts thun zu der Sachen;
Die That die muß das Werck verschaffn.**

Multa

XLIII.

Multa verba, opera pauca. B. Jacobus cap. i. admonens homines, ut ex divino verbo fructum perciperent, & secundum illud operarentur, admirabili quadam similitudine explicuit, quod ex eo, quia illud audientes non seruarent, proveniebat, quod illud opere non exequerentur, dicens: Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos; quia si quis auditor est verbi & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo; consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit. Posuit similitudinem viri; quia qui sunt viri, & non famineis moribus assuefacti, si faciem in speculo aspiciant, est tam celeriter, & (ut ajunt per transfennam,) ut statim obliviscatur imaginis suae illie perspectae: non ita mulier, sed proluxa se contemplatur, ac faciem secundum speculum exornat. Siquidem ergo hic S. Apostolus comparat verbum Dei speculo, advertite in eo maculas defectusque vestros, eosque corrigite, ac valde prolixè in illo vos aspiciate, ac secundum illud animas vestras componite; ut fructum bonaeque opera proferatis.

XLIV.

*Munia sic quisquis peragat sibi credita vita,
Mors donec solvat fessa laboris onus.*

**Ein jeder bleib in seim Veruff /
So wird er sterben mit Behuff.**

XLIV.

UNiversalis rerum omnium Dominus, qui nos vocat ad observentiam suæ S. Legis, est Dominus tantæ nobilitatis, ut de eo dicat David. Pl. 85. Quoniam tu, Domine, suavis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus invocantibus te. Tanta est ejus suavitas, ut ad se nominandum, non dicatur Dominus familias, quod est nomen Majestatis, sed Pater familias, ut nos confortet, ut libentissimè ad ejus ser vitium accedamus. Ut primum ratio nis usus illucescit, jam Deus est tecum, ne ad sathanam discedas. Sunt homines tam ducibiles ad proficiscendum in vineam sathanæ, ut quamvis non vocentur, nec conducerentur, aut aliquid præmij illis promittatur, omnes illuc pergant. O animæ Christianæ, quare non erubescitis, cum tot vocationibus non respondeatis. Perseverandum est autem in Dei servitio usque ad finem; Vita enim æterna non nisi perseverantibus dabitur. Matth. 24. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Hanc conditionem sæpè repetit Scripturâ, ut eam tantò profundius animis nostris imprimat. Corona non datur inchoantibus certamen, aut cursum, sed currentibus usque ad metam. Stabilis mane in bono proposito, atq; in gratiæ statu firmus. Non aliud vult Scriptura sacra, dum monet, ne simus claudicantes, ne simus ut sidera errantia, ne ut Luna mutabiles,

XLV.

*Principium trium est, quo cuncta creata ligantur;
Si dubitas faciunt hac resoluta fidem.*

*Dasß alles Ding besteht vff drey/
Das Putterfaß dir zeigt hierbey.*

XLV.

Multa in triplici numero sunt disposita.

Sic in Angelis tres sunt Hierarchiæ, in unaquaq; tres Ordines, in unoquoque Angelo tria distincta: **Essentia, Virtus & Operatio.**

Item Deus triplicem ordinem creaturarum instituit: Spirituales, corporales, & partim spirituales & corporales.

Hic numerus trinus frequens est, & mysticus in S. Scripturâ.

Tres sunt filij Noë, ex quib⁹ omnis natio derivatur, **Gē. 6. 10.**

Triū Deus specialiter dicitur, **Abrahæ, Isaac & Jacob. Exo. 3. 6**

Trium dierū viā ambulant exeuntes **Ægypto. Exod. 8. 27.**

Tres in montē ascendunt: **Moyfes, Aaron & Hur. Ex. 17. 10.**

Tria erant in arca: **Virga Moyfis, Tabulæ Legis, & Manna.**

Hebr. 9. 4.

Tres erant Urbes refugij ultrà citraq;: **Deut. 4. 41. N. 35. 6.**

Ter in año Templū invilebāt **Judæi. Exod. 23. 17. & c. 34. 24.**

Ter se **Elizzus** mensurat cum puero. **3. Reg. 17. 21.**

Ter **Daniel** orat, ac ter genua in die flectit. **Dan. 6. v. 10.**

Tribus diebus **Jonas** est in ventre **Ceti. Jonæ 2. 1.**

Tribus diebus & tribus noctibus jejunat **Esther. Esth. 4. 16.**

In novo Testamento.

Tres **Regestria** dona ferunt. **Matth. 2.**

Ter eundem sermonem orat **Christus. Matth. 26. 44.**

Tribus diebus in morte **Christus. Mar. 8. 31.**

Tribus diebus non manducans, nec bibens **Paulus. Act. 9. 9.**

Tres linguas sanctificat **Christus, sub quibus omnes aliæ.**

Jo. 19. 10.

Tres **Apostoli** in **Transfiguratione. Luc. 9. 28.**

Tres status & Imperia **Christi: Cælestium, Terrestrium & Infernorum. Phil. 2. 10.**

Tres ab omni parte portæ in **Civitate Dei. Apoc. 21. 13.**

Hæc ex multis pauca

Mm 2

Nocte

XLVI.

Nocte dieque serit lites Plutonia Coniunx,
 Anne verò hæc purgans scæva sit ignis annus?

Das mag auch wol sein ein Fegfeuer;
 Ein alt Weib keiffend / ohne Steuer.

Non.

X L V I.

Non est animal virulentius muliere malâ; Hinc Ecclesiast. 29. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris; Undè significaturus Deus, nolle se ultra misereri Israël, Oseæ mandat, ut ducat uxorem, filiamq; primogenitam nominet Absq; misericordia; quia non addam ultrâ misereri domui Israël. S. Joannes Apoc. 9. scribit se admiranda vidisse: Locustas similes equis paratis in prælium, habentes caudas similes Scorpionum, dentes Leonum, capillos mulierum, & potestas earum nocere hominibus. Obstupescendum protectò, Spiritum Sanctum, ad declarandam locustarum harum malitiam, cuncta adeò horrenda apponat, equorum sævitiam ad prælia paratorum, Scorpionum virus, dentes Leonum, ac suprâ caput earum capillos mulierum ut malâ muliere nihil esse pejus denotaret. Sapiens ac breve dictum est: Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, Eccl. 25. Benè Comicus.

Feris omnibus agrestior mala mulier.

Par est leana & mulieris crudelitas.

Euripides in Phænis:

Mulier efferacissimum malum est:

Vbi mulieres; ibi omnia mala sunt.

Chryf. Quid Leone lævius? Quid serpentibus aut draconibus atrocius: Sed hæc animalia in malo, mulieri inferiora sunt.

Menander: *Mare ignis, mulier tria mala.*

XLVII.

*Ætas quæq; vices habet, & sua temperat acta
Præferat inventis ut meliora bonis.*

**Wer etwas bessers heut erfind /
Billich das Lob und Vorthel gwinnt.**

Huma-

XLVII.

Humani generis, sicuti cæterorum omnium, præcipua in cunabulis custodia est. In arboribus ramifascientes obsequuntur Agricola: cujus ductu vel in altum enituntur, vel ad terram proni deflectunt; Ita puerorum animi, parentum velut obstetricum manibus fingi possunt. certâ & in sequaturam ætatem mensurâ imagine.

In adolescentiam deinde productos, primamq; juventutem, ipse impetus sanguinis, viresq; jam se nimis cognoscentes, prorsus immutant, & animum abripiunt per incon-sultâ fiduciâ ac securitatis æstus. Tunc primùm idonea deliciis ætas est, nec plus de voluptatum sensu gaudet, quàm quod illas audeat impunè experiri. In posterum consulere ideò nesciunt; quia adhuc crudæ vires non reputant se obnoxias esse fortunæ; & prætereà lætarum rerum species tunc animosita implent, ut severiori prudentiæ, quæ primo aspectu molesta est. in iis nihil vacet.

Excipit juventutem statura ætas ac virilis, media inter adolescentiæ præcipitia, pondusq; senectutis. In hac adeò cum animo corpus viget, ut tunc demùm verè hominem esse credideris.

Sed hanc denique pulcherrimam vitæ partem senectus, velut aliquo æstus sensim inundans, sanguini primùm, & mox ingenio, suum frigus insinuat. Omnia solent anxiam nimis cogitatione versare, tam quæ ipsi effugere, quàm quæ alios perdidit. Sic rerum vertitur ordo.

XLVIII.

*Sapè parit petulans languorem lingua: quid ergò
Lingua doles, quum tu causa doloris eris?*

**Ein böse Zunge viel böses flisse /
Doch mit ihr Gifte / sich selbst vergifft.**

Peri-

XLVIII.

Periculosum lingua membrum est; Ut verissimum sit Jac. 3. Qui non offendit verbo, hic perfectus est vir. Quo perfectior Job: quem etsi omnibus membris percussit sathan; non tamen in lingua. Fortè ut hanc ad peccandum relinqueret potentem; Undè Job 19. Adhæsit os meum carni meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. q. d. omnia afflictâ sunt in me, sola lingua superat intacta. Fortè, quia tam est periculosa, duplici eam Deus septo munivit. Plinius ait, duas in eâ venas esse! una ad cerebrum, adusq; cor altera pertinens; id discamus tum moderatu esse sollicitam ac difficilem: tum orationis cum ratione & corde esse consensum oportere. Quare Eccl. 28. Verbis tuis facis stateram, & frenos ori tuo rectos: & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum: dæmonum. Freni sunt Dei amor, timor; pudor tuus & hominum; silentium, secretum, detractionis odium.

O scintilla! quantos sapè das ignes?

Eccl. 22. metuebat Sapiens: Quis dabit ori meo custodiam; & super labia signaculum certum; ut non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me? Plus diffidebat linguæ, quàm fidaret suæ Sapientiæ. Ac tantò sapiebat divinius.

XLIX.

*Cernis in exemplis Hecubam, quam duxit Adonis;
Si placide & bene vis nubere, nube pari.*

*Deins gleichen nimm dir zu der Ehe/
Sons haben wirst Unruh und Wehe.*

XLIX.

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

VErè bonum est homini mulierem non tangere. i. Cor. 17. Quia uxorem accipere, est libertatem vendere. Socrates percunctanti, Quid sit uxorem ducere? ait: Quod nascâ concludi; ut enim nantes circum nassam pisciculi vellent intus esse; sed foris, qui sunt intus; ita uxori ac liberi. Quæ his rosæ videntur, ac mella; istis sunt spinæ, sunt acellea. Nemo novit, ubi me calceus premat: ego sentio: dicebat Æmilius Paulus, cognatis dissuadentibus, ne uxori puellæ, prænobili, daret repudium. Plutar. in Æmil. Paul. 4. Cicero repudiatâ Terentiâ, roganti Hircio suam duceret sororem, ad is gratis, negat amori & Philosophiæ convenire, nec eâdem sede morari posse. Hier. l. i. contra Jovinianum. Quare, ut Philemon Comicus agebat, Hominem in vita semel conscendere mare, mirandum est; at expertum repetere, hoc mirum. Mare malorum mulier.

L.

Sapè etiam est fatuus, vel simplex pusio vates:
Abdita cùm Fatum vera aperire volet.

Narren / und Kinder sagen wahr /
Was finster ist / wird durch sie klar.

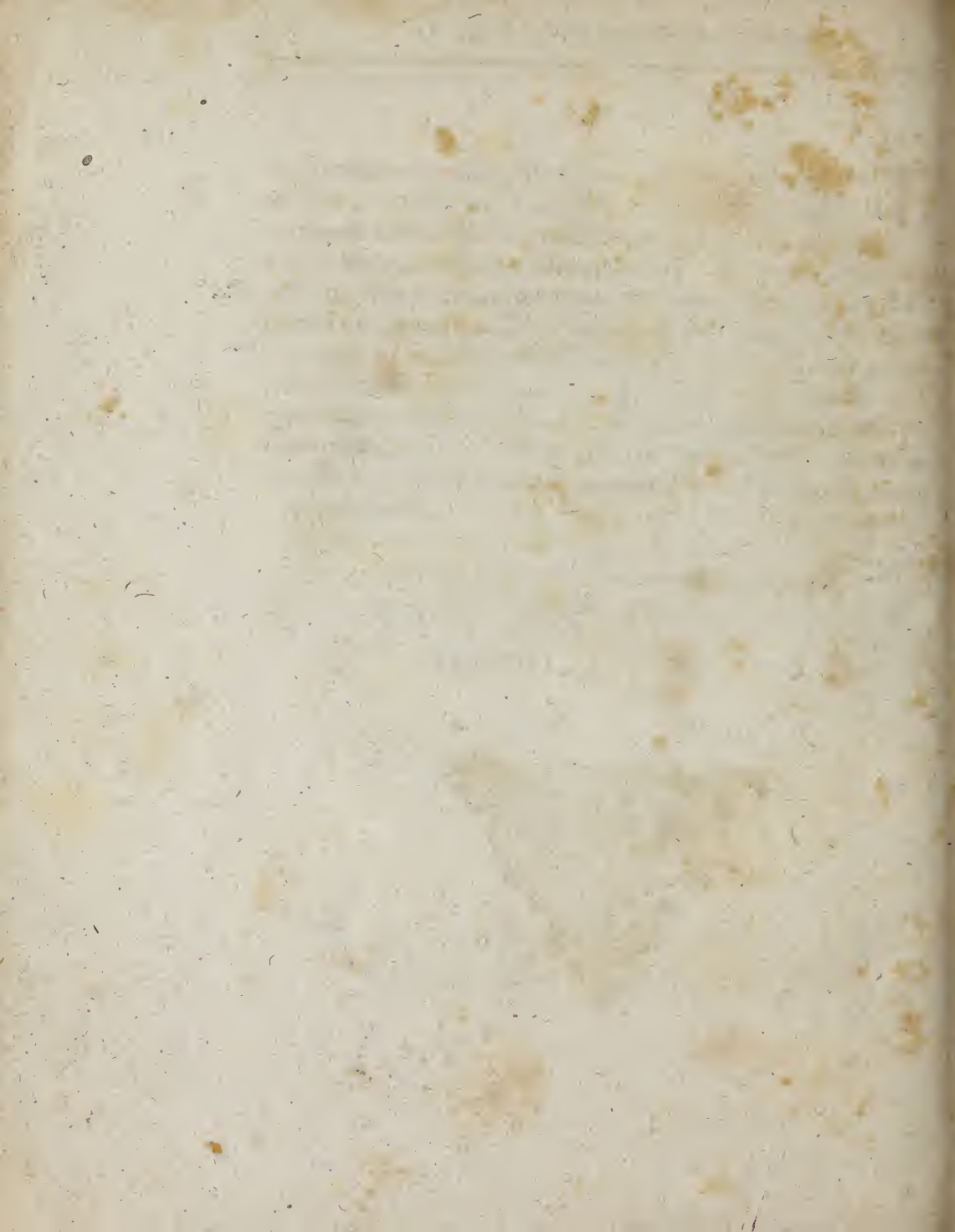
Tan-

L.

TAndem Veritas in lucem prodit, atque omnibus conspicendam se præbet. Ex ore parvulorum, quin & stultorum veritas manifestatur; Et veritas tandem omnibus prævalet. Jucunda est illa Historia, quæ tertio Esdræ libro ad longum describitur, quod sc. tres Regis Darij Ephebi, quam ipso Rege, ejusq; Consiliariis, ac totius regni Viris Doctissimis, disputârint, quidnam in toto universo fortissimum existeret; Vinum primus, alter Regem, tertius mulieres, præ omnibus autem veritatem eminere, asseruit; Veritas enim manet, & invalescit in æternum; nec enim apud eam est accipere Personas, neq; differentias, sed quæ justa sunt, facit omnibus. Benedictus Deus Veritatis. Et desit loquendo. Et omnes populi clamaverunt: Magna est Veritas, & prævalet.

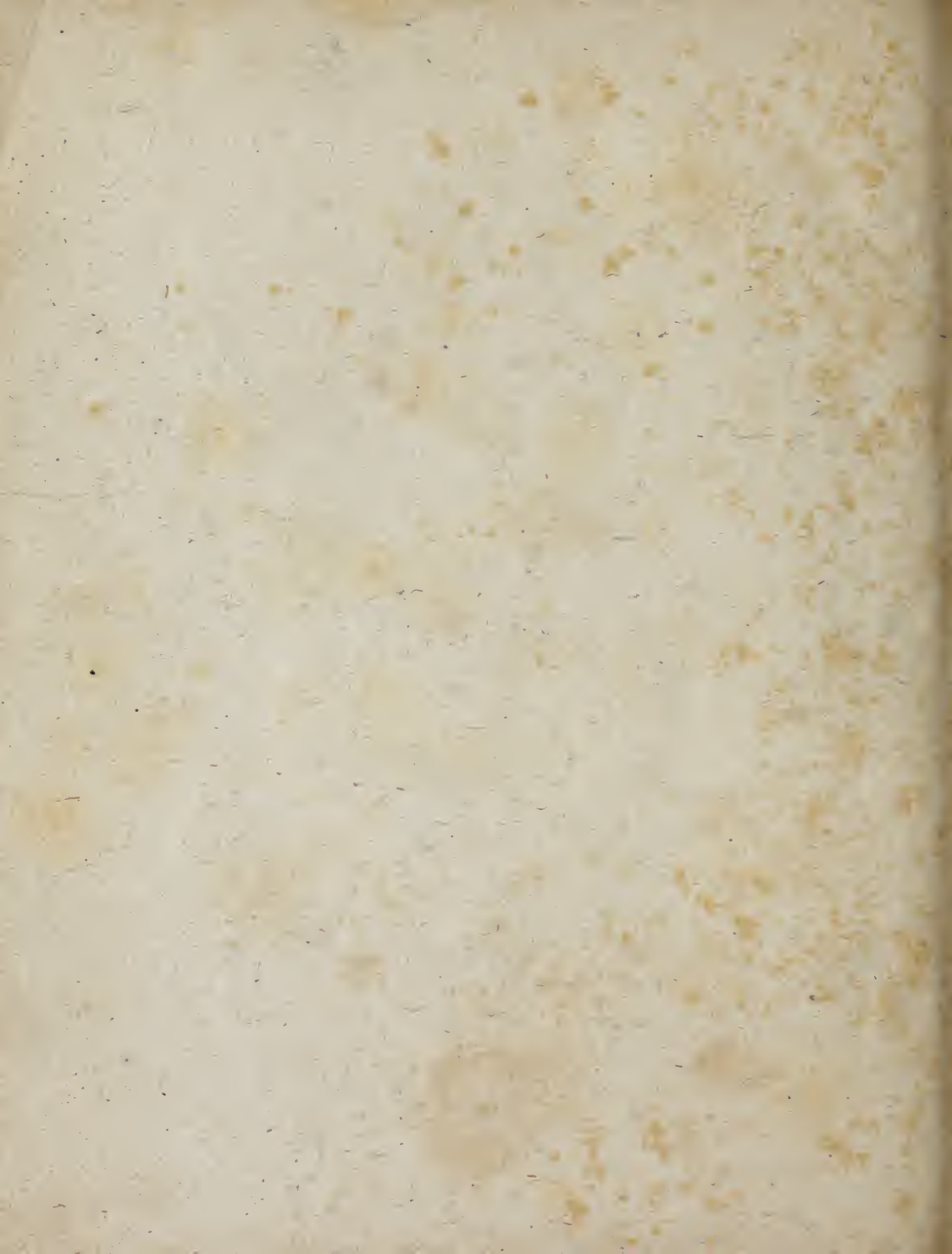
FINIS SYLLOGE II.

SPECIAL

88-B

18305

